

วารสาร
ประวัติศาสตร์
ธรรมศาสตร์

THE THAMMASAT
JOURNAL
OF
HISTORY

วิจารณ์เจ้า: วาจากบฏกับพัฒนาการทางการเมือง
กรณีอังกฤษยุคต้นสมัยใหม่
Criticizing the Monarch: Treasonable Words
and Political Development in Early Modern England*

วิศรุต พึงสุนทร
Visarut Phungsoondara

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
E-mail: visarutph@gmail.com

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “กอสธิป ข่าวลือและวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรม” ทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

กฎหมายและระบบตุลาการเพื่อปราบปราม “วากาบฏ” ต่อราชบัลลังก์ก่อรูปขึ้นในอังกฤษช่วงศตวรรษที่ 16 ถึง 18 โดยรับแรงส่งจากสภาวารณทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปศาสนา สงครามการเมืองอังกฤษและการปฏิวัติฝรั่งเศส ทศนคติต่อการแสดงออกทางวากาพาดพิงองค์พระมหากษัตริย์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสูงในช่วงเวลานี้ ปราภฏการณวิจารย์องค์พระมหากษัตริย์ในยุคต้นสมัยใหม่เป็นปราภฏการณหนึ่งที่ชี้วัดพัฒนาการทางการเมืองได้เป็นอย่างดี ประชาชนให้ความสนใจต่อเรื่องส่วนพระองค์ขององค์พระมหากษัตริย์เพิ่มขึ้น แบบแผนทางด้านเนื้อหาของการแสดงออกในเชิงสลับ ก่นด่า และวิจารณ์สะท้อนสถานภาพของราชบัลลังก์และวัฒนธรรมการเมืองในขณะนั้น นอกจากนี้ สิ่งที่ส่งผลต่อทัศนะเรื่องอาชญากรรมทางวากาและการดำเนินคดีความยังประกอบด้วย คำสอนคริสต์ศาสนา ค่านิยมทางการเมืองแบบใหม่ และพลวัตของวัฒนธรรมมุขปาฐะ

คำสำคัญ: การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ, วากาบฏ, พระมหากษัตริย์, อังกฤษ

Abstract

In England between the 16th and 18th centuries, laws and justice system for prosecuting the crime of “treasonable words” against the monarch were fueled largely by the events of Reformation, the English Civil War, and the French Revolution. During the period, the popular concern for the monarch’s private life and the royal circle had evolved in several aspects. The phenomena of slandering and gossiping the monarch can be viewed as one of indicators for making sense of the political development of the time. Christian ideals, dynamics of oral culture, and the development of modern political value had also played important roles in shaping the understanding of “treasonable words” and the legal procedure concerning the crime.

Keywords: Lèse-majesté, Treasonable Speech, Monarchs, England

1. บทนำ

ความสัมพันธ์สำคัญอันเป็นกุญแจสู่ความเข้าใจสังคมการเมือง อังกฤษต้นสมัยใหม่ คือความสัมพันธ์ระหว่างราชบัลลังก์กับพลนิกร นักประวัติศาสตร์ไม่มีปัญหาในการเข้าถึงข้อเขียนและเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับแนวคิดนี้จากมุมมองของฝ่ายผู้ปกครอง ตั้งแต่ปลายยุคกลาง เป็นต้นมามีข้อเขียนจำนวนมากที่กล่าวถึง แต่นักประวัติศาสตร์ทราบเกี่ยวกับทัศนะและคำพูดของสามัญชนน้อยกว่ามาก ในยุคก่อนที่สื่อสิ่งพิมพ์แพร่หลาย นักประวัติศาสตร์พอทราบถึงการเลือกข้างทางการเมืองของสามัญชนในช่วงที่มีความขัดแย้งเช่นในช่วงสงครามกลางเมืองครั้งที่ 17 พอทราบว่าคนถิ่นใดกลุ่มใดสนับสนุนฝ่ายปาเลียมেন্টหรือราชบัลลังก์ แต่ก็ไมอาจทราบลงไปถึงสาระสำคัญของความคิดเห็นทางการเมืองได้มากนัก อีกทั้งการแสดงออกทางวาจาพาดพิง วิจารณ์ หรือโจมตีกษัตริย์และคนรอบพระองค์ก็ไม่ได้อยู่ในหลักฐานประวัติศาสตร์มากนัก

นักประวัติศาสตร์ยังมองพัฒนาการทางการเมืองของสามัญชนว่าอยู่บนพื้นฐานของความคิดเห็นสาธารณะและกลุ่มชนชั้นกลาง ในทิศทางเดียวกับเยอร์เกน ฮาร์เบอร์มาส (Jürgen Habermas) ที่โยงความเป็นการเมืองเข้ากับการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์และข่าวสารของชนชั้นกระฎุมพีในเมืองโดยชี้ว่าช่วงที่มีพัฒนาการสำคัญคือต้นศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ “พื้นที่สาธารณะ” (Public Sphere) ก่อตัวขึ้น ส่งผลให้การศึกษาความเป็นการเมืองเปี่ยมพลังในช่วงปลายสมัยกลางและต้นสมัยใหม่ที่อยู่นอกพื้นที่ดังกล่าวไม่ได้รับความสนใจนัก อีกทั้งยังมีข้อ

จำกัดในด้านหลักฐาน นักประวัติศาสตร์ต้นสมัยใหม่หลายท่านเสนอให้มองความเป็นการเมืองผ่านปรากฏการณ์และพลวัตของข้อมูลที่กว้างขึ้น โดยหันไปศึกษาช่วงปลายสมัยกลางอีกทั้งให้ความสำคัญกับพื้นที่ชนบทมากขึ้น โดยสนใจวัฒนธรรมมุขปาฐะร่วมด้วย เช่น คำพูดปากต่อปาก ข่าวลือ และกอสซิป ซึ่งใช้ในการติดตามและถกเถียงหาหรือดำเนินการเมือง นักประวัติศาสตร์หลายท่านเห็นว่าสิ่งที่เรียกเป็น “พื้นที่สาธารณะโบราณ” (Primitive Public Sphere) โดยเป็นพื้นที่ที่ยังขาดความเป็นการเมืองที่สมบูรณ์ เนื่องจากขาดอุดมการณ์และแบบแผนและมีลักษณะเป็นการต่อสู้เรียกร้องเรื่องปากท้องมากกว่าจะเป็นสำนึกของการมีส่วนร่วมทางการเมือง คำพูดพาดพิงกษัตริย์ของสามัญชนที่ปรากฏในเอกสารคดีความจึงไม่เป็นที่สนใจมากนัก นอกจากการศึกษาเรื่องของประวัติศาสตร์กฎหมายและการศาล

ในช่วงปฏิรูปศาสนา การท้าทายทางการเมืองและความคิดมีมากขึ้น เกิดความรู้สึกว่าอำนาจจะเยียบเก๋ากำลังถูกสั่นคลอนถูกท้าทายได้ในสังคมต้นสมัยใหม่ที่มีการติดต่อค้าขายแพร่หลาย การแสดงออกทางความคิดและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารมีมาก ทางกรมองคนระดับล่างของสังคมว่าต้องได้รับการควบคุมดูแลอย่างเข้มงวดตามทัศนะโบราณที่มองว่าเป็นกลุ่มคนมีความโหดเหี้ยมดื้อด้านและถูกชักจูงไปในทางที่ผิดได้ง่าย จำต้องมีการป้องกันคนเหล่านี้จากข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้องซึ่งอาจนำไปสู่การปลุกปั่นให้เป็นปรปักษ์ต่อราชบัลลังก์ เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างราชบัลลังก์กับพลกนิกรเป็นรากฐานสำคัญราชอาณาจักรอันมั่นคง ราชบัลลังก์ยุคนี้จึงไวต่อการแสดงออกทางวาทของสามัญชนมากกว่ายุคก่อนปฏิรูปศาสนาอย่างชัดเจน มีการออกกฎหมายและมาตรการเพื่อป้องกันปราม เมื่อมีวิกฤตการเมืองหรือปัญหาเศรษฐกิจ เสี่ยงสนทนาพาดพิงราชบัลลังก์ในหมู่สามัญชนก็มักแพร่

หลายมากกว่าที่ปรากฏในช่วงก่อนการปฏิรูปศาสนา การวิจารณ์ราชบัลลังก์และการดำเนินคดีความในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นสภาวะการณ์ที่มีความพิเศษ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาการก่อตัวของวัฒนธรรมการวิจารณ์การเมือง อีกทั้งเป็นช่วงเวลาที่การบริหารราชการและตุลาการยังขาดระบบ คริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง 18 จึงเป็นช่วงเวลาที่ต้องศึกษา แม้จะมีหลักฐานหลงเหลือค่อนข้างน้อย

อย่างไรก็ดี ยังมีเอกสารทางการดำเนินคดีอาชญากรรมทางวาจา เช่น จดหมายทางการ รายงานคดีความ บันทึกคำให้การ เอกสารจากรัฐสภาและบันทึกส่วนบุคคล เอกสารดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงทัศนะของทั้งจำเลย ของเจ้าหน้าที่รัฐ และของคนทั่วไปต่อการแสดงออกทางวาจา บ้างก็เชื่อในอำนาจลึลับของการสาปแช่งโจมตี ทางกรเห็นว่าการพูดเหล่านี้แพร่กระจายได้รวดเร็ว เชื่อว่ามีผลต่อความภักดีของพลกนิกรโดยรวม มีความเห็นว่าการกล่าวให้ร้ายและการนิโทษผู้ปกครองทุกระดับรวมถึงราชบัลลังก์คือความกระด้างกระเดื่องและอาจนำไปสู่ความวุ่นวายได้ แต่ละยุคสมัยรัฐมีวิธีเฝ้าระวังและป้องปรามคำพูดลักษณะนี้ภายใต้สภาพการณ์ทางการเมืองของแต่ละช่วงเวลา ตั้งแต่การเพิกเฉย การรณรงค์โฆษณาชวนเชื่อ ไปจนถึงการลงโทษด้วยมาตรการรุนแรง¹

¹ David Cressy, *Dangerous Talk : Scandalous, Seditious, and Treasonable Speech in Pre-Modern England* (Oxford: Oxford University Press, 2010), x-xi. งานศึกษาของ Cressy แสดงถึงมิตินี้ได้เป็นอย่างดี โดยสนใจศึกษาตั้งแต่สมัยราชวงศ์แพลนทาเจนัท (Plantagenet) ไปจนถึงราชวงศ์ฮาโนเวอร์ (Hanover).

2. แนวคิดจารีตกับอาชญากรรมทางวาจา

ชุดความคิดตามจารีตที่มีอยู่ในช่วงต้นสมัยใหม่ค่อนข้างจะมีทัศนะไปในทิศเดียวกันคือ มองว่าประชาชนไม่อยู่ในสถานะที่จะพูดถึงกิจการบ้านเมือง ผู้ที่มีหน้าที่กล่าวถึงกิจการบ้านเมืองถูกจำกัดอยู่กับราชินิกุลและผู้มีบรรดาศักดิ์ โดยเชื่อว่าเป็นผู้มีสติปัญญาและมีความชอบธรรมในการนำเรื่องบ้านเมืองมาปรึกษาหารือ ในยุคก่อนการปฏิรูปศาสนา ไม่ค่อยปรากฏวาทกรรมยกย่องหรือโจมตีกษัตริย์จากมุมมองของสามัญชนทั่วไป ที่ปรากฏในหลักฐานและวรรณกรรมมักมาจากปัญญาชนที่ได้รับการอุปถัมภ์จากราชสำนัก แม้เป็นช่วงเวลาที่มีผู้คนที่ไม่พอใจต่อนโยบายด้านต่างๆ เนื่องจากส่งผลกับปากท้องและความ เป็นอยู่ แต่เนื่องด้วยความห่างเหินจึงมีหลักฐานส่วนน้อยที่แสดงให้เห็นว่าสามัญชนวิจารณ์ราชบัลลังก์โดยตรง คำวิจารณ์หรือก่นด่าส่วนมากมุ่งไปที่ผู้มีอำนาจท้องถิ่น โดยเห็นว่าเป็นการใช้อำนาจในทางที่ผิดไปจากเจตนาอันถูกต้องและเป็นธรรมของพระมหากษัตริย์ ซึ่งสอดคล้องตามหลัก “The King can do no wrong”

คริสต์ศาสนามีชุดคำสอนที่สอดคล้องกับการรักษาระเบียบทางสังคม โดยประณามการใช้วาจาพาดพิงให้ร้ายและนินทาผู้ที่มีสถานะสูงกว่า มีรากฐานมาจากคำสอนในคัมภีร์ไบเบิลเกี่ยวกับ “บาปของลิ้น” (sins of the tongue) อันเป็นอวัยวะอันตรายที่ต้องถูกควบคุม การนินทาและแพร่ข่าวลือที่เกี่ยวกับบุคคลที่มีสถานะสูงกว่าเป็นหนึ่งในบาปใหญ่²

² ไบเบิลหลายตอนย้ำว่าลิ้นเป็นอวัยวะอันตรายยากแก่การควบคุม เช่น James 3:8 อีกหลายตอนกล่าวถึงบาปของการนินทาและการแพร่ข่าวลือ เช่น Proverbs 11:13; 20:19; 16:28; 25:23 ส่วนในคัมภีร์ใหม่ปรากฏใน Romans 1:30; 2 Corinthians 12:20.

โดยถูกเน้นย้ำหลายครั้งในพระคัมภีร์ใหม่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของคริสตจักรยุคแรกเริ่ม ยุโรปต้นสมัยใหม่ยังคงรับช่วงต่อทัศนคติทางทฤษฎี และคำสั่งสอนว่าด้วยการระมัดระวังคำพูด ขณะที่การปกครองช่วงต้นสมัยใหม่ใช้กฎหมายและกลไกรัฐที่มีควบคู่ไปกับคำสอนศาสนา คำสอนจากคัมภีร์ไบเบิลที่กล่าวถึงการพูดนินทาหรือให้ร้ายยังคงถูกเน้นย้ำอย่างมาก ทั้งในคำสอน คำเทศนา และเป็นหลักที่มาของตัวบทกฎหมาย ยังมีกฎหมายประเพณีที่ลงโทษความผิดฐาน *scandalum magnatum* หรือคำพูดให้ร้ายผู้มีบรรดาศักดิ์หรือขุนนาง ซึ่งถือว่าเป็นการกล่าวให้ร้ายที่ชั่วร้ายกว่าการพูดให้ร้ายสามัญชนทั่วไป ส่วนการแสดงท่าทีมุ่งร้ายต่อพระมหากษัตริย์ถูกดำเนินคดีด้วยกฎหมายกบฏที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตามบริบทของยุคสมัย

ยุคต้นสมัยใหม่เป็นยุคที่ทางการให้ความสำคัญกับการจัดระเบียบทางการเมือง ทางสังคม และทางความคิด รัฐมีสายตาไวต่อความวุ่นวายและการขัดขึ้นทั้งในการกระทำและการแสดงออก อาจกล่าวได้ว่านิยามของความเป็นการเมืองจากมุมมองของรัฐในยุคต้นสมัยใหม่วางอยู่บนการควบคุมและสร้างระเบียบ โดยส่วนหนึ่งคือการจัดระเบียบและควบคุมด้านข้อมูลข่าวสาร มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมาจากส่วนกลางผ่านจดหมายข่าวรูปแบบต่างๆ อีกทั้งทางการมีเครือข่ายสอดส่องเรื่องข่าวสารจากภาคส่วนต่างๆ ของสังคม มีการสร้างกลไกควบคุมและวางระเบียบของข่าวสารข้อมูลจากศูนย์กลางและใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครองมากขึ้น รวมถึงมีการออกพระราชกฤษฎีกา พระบรมราชโองการ จดหมายข่าวทางการ จดหมายเวียน มีการปิดและการอ่านประกาศ ที่กระจายสู่เจ้าหน้าที่รัฐผ่านช่องทางและเครือข่ายต่างๆ โดยใช้การส่งผ่านข้อมูลลายลักษณ์อักษรมากขึ้น ขณะที่ข่าวลือเป็นทั้งช่องทางการสื่อสารและพื้นที่ของการเมือง

เบื้องล่างในช่วงต้นสมัยใหม่ ในเวลาที่มีการท้าทายทางการเมือง และทางความคิดจากการปฏิรูปศาสนา

ทางการเมืองระแวงระวังต่อข่าวลือและการแสดงออกทางวาทที่ไม่บังควรที่อาจกระทบราชบัลลังก์หรือการบริหารบ้านเมือง มองว่าข่าวสารแบบปากต่อปากที่ไร้การควบคุมอาจบ่อนทำลายหรือสั่นคลอนระเบียบของข้อมูลข่าวสารรัฐได้ ข่าวลือหรือวาทที่ไม่ถูกควบคุมมีภาพลักษณ์ความวุ่นวายไร้ระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบศีลธรรมคริสต์ศาสนา หากมองจากมุมของสามัญชน ข่าวลือและกอสซิปเป็นช่องทางการสื่อสารที่ช่วยทำความเข้าใจทางการเมือง คำพูดปากต่อปากเป็นเครื่องมือช่วยทำความเข้าใจและตีความข่าวสารจากทางการเมือง ทั้งฝ่ายที่สนับสนุนศาสนจักรโรมันคาทอลิกและฝ่ายที่สนับสนุนการปฏิรูปศาสนา ฝ่ายที่ยอมรับเชิร์ช ออฟอิงแลนด์และฝ่ายที่ไม่ยอมรับ³ ขณะที่ราชบัลลังก์เป็นศูนย์กลางของความเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งอันนี้ การที่สามัญชนกล่าวพาดพิงถึงองค์พระมหากษัตริย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจวัฒนธรรมการเมืองในยุคนั้น รวมถึงช่วยทำความเข้าใจทัศนคติต่ออำนาจ

³ ประเด็นเรื่องการเมืองเป็นช่องทาง “ไม่เป็นทางการ” ของข่าวลือผ่านวัฒนธรรมขปาฐะในลักษณะซ้ำตรงข้ามกัน ทั้ง Fox และ Shagan ชี้ให้เห็น ดู Adam Fox, “Rumour, News and Popular Political Opinion in Elizabethan and Early Stuart England,” *The Historical Journal* 40, no. 3 (1997): 610-611; Ethan H. Shagan, “Rumours and Popular Politics in the Reign of Henry VIII,” in *The Politics of the Excluded, C.1500-1850*, ed. Tim Harris (Basingstoke England: Palgrave, 2001), 30.

3. วิวัฒนาการของกฎหมายอาผิด “วาจากบฏ”

การแสดงออกทางการเมืองในยุคปฏิรูปศาสนาถูกบ่อนทำลายทางกฎหมายโดยผูกโยงเข้ากับศีลธรรมคริสต์ศาสนา มีการออกกฎหมายควบคุมอาชญากรรมทางวาจาให้ครอบคลุมการแสดงออกหลายรูปแบบ และหลายเป้าหมาย ตั้งแต่คำพุดมั่งร้ายต่อราชบัลลังก์ คำพุดแสดงความไม่พอใจต่อบรรดาขุนนางและผู้มีบรรดาศักดิ์ ตลอดจนถึงการแสดงทัศนะไม่เห็นด้วยต่อนโยบายรัฐ กฎหมายควบคุมอาชญากรรมทางวาจาที่บังคับใช้ในช่วงปฏิรูปศาสนาเริ่มปรากฏเป็นเค้าลางมาตั้งแต่สมัยกลาง โดยมีรากฐานมาจากกฎหมายกบฏ ในยุคราชวงศ์แพลนทาเจเนทในแผ่นดินของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 (Edward I) ได้มีการออกพระราชบัญญัติเวสต์มินสเตอร์ปี 1275 (Statute of Westminster 1275) โดยส่วนหนึ่งของกฎหมายฉบับนี้มีเนื้อหาอาผิดต่อ “ผู้รู้เรื่อง” (devisors of tales) ที่มีพฤติกรรมเผยแพร่เรื่องราวอันเป็นเท็จที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือบาดหมางระหว่างกษัตริย์กับพลนิกร และระหว่างกษัตริย์กับชนชั้นสูง⁴ โดยลงโทษผู้ที่นำข่าวเท็จไปเล่าต่อเช่น

⁴ Statute of Westminster, 1275, 3 Edward I, c. 34, *The Statutes of the Realm* (London: G. Eyre and A. Strahan, printers to the King, 1810-28), i. 35.

“Forasmuch as there have been oftentimes found in the country devisors of tales, whereby discord, or occasion of discord, hath many times arisen between the King and his people, or great men of this realm ; for the damage that hath and may thereof ensue ; it is commanded, that from henceforth none be so hardy to tell or publish any false news or tales, whereby discord, or occasion of discord or slander may grow between the King and his people, or the great men of the realm ; and he that doth so, shall be taken and kept

เดียวกับผู้กระทำความผิด ต่อมากฎหมายอาชญากรรมทางวาจาที่ถูกปรับ แต่งจนรัดกุมขึ้นเพื่อให้เหมาะสมแก่กาลสมัย กฎหมายที่ถือได้ว่าเป็น แม่บทสำคัญที่ถูกนำมาบังคับใช้และตีความเรื่อยมาจนถึงศตวรรษที่ 19 คือ กฎหมายกบฏที่ถูกบัญญัติในรัชสมัยพระเจ้าเอ็ดเวิร์ด 3 อันมีเนื้อ ความว่า

*“... when a man doth compass or imagine the death of our lord the king, or of our lady the queen, or of their eldest son and heir; or if a man do violate the king’s wife or the king’s eldest daughter unmarried, or the wife of the king’s eldest son and heir; or if a man do levy war against our lord the king in his realm, or be adherent to the king’s enemies in his realm, giving them aid and comfort in the realm, or elsewhere, and thereof be probably attainted of open deed by the people of their condition...”*⁵

in prison, until he hath brought him into the court, which was the rst author of the tale”.

⁵ 25 Edward III, st. 5 c. 2, *The Statutes of the Realm*, i. 319-20. ภาษา ฝรั่งเศสสมัยนั้นเป็นดังนี้:

“...quant home fait compasser ou ymaginer la mort nostre Seigneur le Roi, ma dame sa compaigne, ou de lour tz primer & heir; ou si home violast la compaigne le Roi, ou leisnesce Ile le Roi nient marie, ou la compaigne leisne ts & heir du Roi; & si home leve leve de guerre contre nostre dit Seigneur le Roi en son Roialme, ou soit aherdant as enemys nostre nostre Seigneur le Roi & le Roialme, donant

ในช่วงแรก กฎหมายฉบับนี้เป็นรากฐานของการใช้ข้อหาและการพิจารณาคดีกบฏโดยมุ่งป้องปรามการก่อกบฏของชนชั้นสูงเป็นหลัก โดยสามารถดำเนินคดีได้โดยไม่ต้องมีหลักฐานว่าได้ลงมือกระทำการ เพราะเนื้อหาของกฎหมายครอบคลุมการ “วางแผน” (compass) ล้มราชบัลลังก์ และสมคบ “คิด” (imagine) เป็นปรีภักซ์ด้วย ในปี 1378 และ 1388 มีการทบทวนพระราชบัญญัติเวสต์มินสเตอร์ปี 1275 ว่าด้วยความผิด *scandalum magnatum* โดยทำให้สอดคล้องไปในทางเดียวกับกฎหมายกบฏปี 1352 ทำให้สามารถเอาผิดต่อ “ผู้กระทำความผิด” ที่อาจเป็นภัยต่อรัฐ⁶ กฎหมายกบฏปี 1352 ถูกขยายขอบเขตให้ครอบคลุมความพยายามล้ม

a eux eid ou confort en son Roialme, ou per aillours, & ceo provablement soit atteint de overt faite per gentz de lour condicion...” (Eleanor Constance Lodge and Gladys Amy Thornton, *English Constitutional Documents 1307-1485* ([S.I.]: C.U.P., 1935). 22.)

สำหรับข้อถกเถียงเรื่องจุดมุ่งหมายดู Cressy, *Dangerous Talk : Scandalous, Seditious, and Treasonable Speech in Pre-Modern England*. 40-41; John Gilbert Bellamy, *The Law of Treason in England in the Later Middle Ages* (London: Cambridge University Press, 1970). 59-60. ส่วนแนวคิดที่ว่าด้วยความผิดตามกฎหมายโรมันว่าด้วย *lèse-majesté* ไม่เคยส่งอิทธิพลจริงจังหรือเป็นที่ยอมรับในอังกฤษซึ่งต่างจากฝรั่งเศส เนื่องจากมหากฎบัตร (Magna Carta) และการการอำนาจของเหล่าชนชั้นสูง ทำให้กษัตริย์อังกฤษไม่สามารถปกครองแบบเทวราชาได้แม้จะมีความพยายามใช้อำนาจผ่านสถาบันและพื้นที่อำนาจต่างๆ ส่วนในฝรั่งเศสคณะลูกขุนที่มีความรู้เรื่องกฎหมายโรมันและไม่ได้ตกอยู่ใต้อำนาจของราชสำนัก ดู Bellamy, *The Law of Treason in England in the Later Middle Ages.*, pp. 4, 11-13.

⁶ 2 Richard II, st. 1 c. 5 ในปี 1378 และ 12 Richard II, c. 11 ในปี 1388, *The Statutes of the Realm*. สำหรับความเป็นมาของคดีความ *scandalum magnatum* ดู Patrick O’Callaghan, *Renning Privacy in Tort Law* (Heidelberg: Springer, 2012), 68-70.

คลอนความมั่นคงในด้านต่างๆ ที่อาจเป็นภัยต่อราชอาณาจักร ต่อมา มีการขยายขอบเขตกฎหมายกบฏให้ครอบคลุมการหนีทัพ การยอมแพ้ต่อข้าศึกและการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญชาในทุกด้าน รวมถึงครอบคลุมการกระทำผิดทางวาจาซึ่งได้แก่ การแอบอ้างพระราชอำนาจ รวมถึงการอภิปรายเรื่องการบริหารบ้านเมืองโดยเฉพาชนโยบายทางการเงิน โดยมุ่งเป้าไปที่การควบคุมสมาชิกสภาล่าง (House of Commons) อีกทั้งยังมีการกล่าวหาและใช้ข้อหากบฏเพื่อควบคุมและตัดสินความขัดแย้งระหว่างบุคคลสองฝ่าย โดยลงโทษฝ่ายที่ผิดด้วยข้อหากบฏ กล่าวคือ ทำให้ฝ่ายที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดนั้น ผิดในแง่ของการเป็นปรีภักษ์ต่อราชบัลลังก์⁷ เห็นได้ว่ากฎหมายกบฏทางวาทกลายเป็นเหมือนยารักษาสารพัดโรค ทั้งใช้ในการจัดระเบียบทางการเมือง ใช้จัดการความขัดแย้ง และเอาผิดบุคคลไม่พึงประสงค์ทางการเมือง

หลังการปราบดาภิเษกของพระเจ้าเฮนรี่ที่ 4 ในปี 1399 มีการปราบปรามฝ่ายหัวอำนาจเก่าของพระเจ้าริชาร์ดที่ 2 มีการขยายขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ไปสู่ “กบฏโดยวาจา” (treason by words) โดยคดีความส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการแพร่ข่าวลือเรื่องพระเจ้าริชาร์ดที่ 2 ว่ายังมีพระชนม์อยู่ ในการพิจารณาคดี มีกรณีที่น่าเลียดถึงการคืนบัลลังก์ของพระเจ้าริชาร์ดที่ 2 โดยศาลตีความว่าเป็นความประสงค์ให้พระเจ้าเฮนรี่สิ้นพระชนม์ เข้าข่ายความผิดตามกฎหมายฉบับปี 1352 ว่าเป็นการ “วางแผน” (compass) หรือ “คิด” (imagine) ปลงพระชนม์ในรัชกาลพระเจ้าเฮนรี่ที่ 4 มีคดีคำพูดปลุกปั่นและหมิ่นพระเกียรติหลาย

⁷ Bellamy, *The Law of Treason in England in the Later Middle Ages*, 114-115; Debora K. Shuger, *Censorship and Cultural Sensibility: The Regulation of Language in Tudor-Stuart England* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2006), 72-73.

คดี ทางราชการเห็นว่าความผิดทางวาจาส่งผลให้ให้พสกนิกรไม่จงรักภักดี อาจนำไปสู่การสมคบคิดปลงพระชนม์ เอกสารคดีความศตวรรษที่ 14 และ 15 แสดงให้เห็นว่าคำพูดปลุกปั่นไม่ได้เป็นแค่เพียงสิ่งประกอบข้อหาวางแผนก่อกบฏ แต่อาชญากรรมทางวาจาเป็นการกบฏได้ในตัวของมันเองโดยไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับกับเจตนากระทำการใดๆ⁸

ความไม่ชัดเจนในข้อกฎหมายมาจากปัญหาทางภาษาและความเปลี่ยนแปลงทางความหมายของวลี “compass or imagine” (*compasser ou ymager*) ซึ่งเป็นคำฝรั่งเศสเซอร์มัน โดยรากศัพท์ยุคนั้น คำว่า *compasser* หมายถึง “วางแผน” ส่วนคำว่า *ymager* หมายถึงการทำให้เกิดเป็นรูปหรือรูปร่างตามความคิด โดยใช้กับการสร้างด้วยมือ เช่น การแกะสลัก การปั้น หรือการวาดตามภาพในความคิด ซึ่งรวมกันแล้วหมายถึง การกระทำหรือมีเจตนาให้เกิดเป็นจริง ดังนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นในความคิดและแสดงออกทางวาจาจะต้องเชื่อมโยงกับการวางแผนหรือเจตนากระทำการ แต่กฎหมายข้อนี้กลับตีความคำพูดแสดงความคิดเห็นต่อราชบัลลังก์เป็นการกบฏได้ในตัวของมันเอง กฎหมายข้อนี้จึงกำกวมและเปิดให้ตีความได้ตามทัศนะของคณะลูกขุนและเจ้าหน้าที่ตุลาการ ยิ่งเมื่อเวลาผ่านไปทั้งสองคำมีความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้ตีความได้ว่า “การคิด” หรือ “จินตนาการ” โดยไม่จำเป็นต้องมีเจตนาที่จะกระทำ บ่อยครั้งที่การกล่าวแสดงความเกลียดชังหรือ

⁸ สำหรับข้อถกเถียงเกี่ยวกับกฎหมายกบฏปี 1352 ของนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์กฎหมายดู Bellamy, *The Law of Treason in England in the Later Middle Ages*, 116-122; Isobel D. Thornley, “Treason by Words in the Fifteenth Century,” *The English Historical Review* 32, no. 128 (1917): 556-561; Samuel Rezneck, “Constructive Treason by Words in the Fifteenth Century,” *The American Historical Review* 33, no. 3 (1928).

ประณามปรากฏในลักษณะการแข่งหรือเปรียบเปรยถึงการสวรรคต ซึ่งเป็นการกล่าวถึงสิ่งที่ควรเกิดขึ้นในอนาคต ขณะที่บ่อยครั้งไม่เข้าข่ายการแข่ง เนื่องจากการกล่าวถึงสิ่งที่ผู้พูดอยากให้เกิดขึ้นในอดีตที่อาจทำให้พระมหากษัตริย์รัชกาลนี้ไม่ได้ขึ้นครองราชย์ สามารถอนุมานได้ถึงการจินตนาการถึงการสิ้นพระชนม์ของพระมหากษัตริย์ก่อนขึ้นครองราชย์ ซึ่งถูกตีความเพื่อให้เข้าข่ายกฎหมายกบฏโดยยกประเด็นการ “คิด” ถึงการสิ้นพระชนม์โดยละเลยการมองที่เจตนาปองร้าย รวมถึงการแสดงออกทางความคิดเห็นและจินตนาการที่อาจเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ แม้ว่าตัวบทกฎหมายถูกสร้างขึ้นเพื่อจัดการกับผู้วางแผนปองร้าย การบังคับใช้ครอบคลุมถึงคำพูดหรือการแสดงออกด้านอื่นๆ ยังขาดความชัดเจนในการบังคับใช้อยู่มาก⁹

แม้กฎหมายฉบับสมัยพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 3 จะไม่ได้ถูกตราขึ้นเพื่อปราบปรามการอาชญากรรมทางวาจา แต่ทางราชสำนักรัชสมัยต่อมาทราบดีถึงภัยคุกคามจากการแสดงความเห็นและเผยแพร่ข่าวลือที่ละเอียดอ่อน ในรัชกาลพระเจ้าเฮนรีที่ 4 ปรากฏคดีสามัญชนถูกลงโทษจากความผิดฐานกบฏทางวาจาเป็นครั้งแรกๆ ส่วนใหญ่เป็นการหมิ่นพระเกียรติพระเจ้าเฮนรีและการแพร่ข่าวลือว่าพระเจ้าริชาร์ดที่ 2 ยังทรงพระชนม์อยู่และจะเสด็จคืนสู่บัลลังก์ ข่าวลือดังกล่าวมีต่อเนื่องไปจนถึงรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 6 ในปี 1402 มีการออกกฎหมายที่ขยายความกฎหมายกบฏปี 1352 ให้ครอบคลุมการสร้างและเผยแพร่คำทำนายที่

⁹ ส่วนประเด็นด้านการตีความจากกฎหมายฉบับนี้ในบริบทหลังการปฏิวัติฝรั่งเศสที่รวมถึงประเด็นการเห็นนิมิตหรือการทำนาย ดู John Barrell, *Imagining the King's Death: Figurative Treason, Fantasies of Regicide 1793-1796* (Oxford: Oxford University Press, 2000); John Barrell, “Imagining the King's Death: The Arrest of Richard Brothers,” *History Workshop*, no. 37 (1994): 18-19.

มีนัยทางการเมือง เช่น ขวาลือเรื่องการคืนบัลลังก์ของพระเจ้าริชาร์ดที่ 2 หรือกษัตริย์พระองค์ใหม่¹⁰ การกล่าวถึงสิ่งที่อาจมีนัยถึงการสิ้นพระชนม์ของกษัตริย์ไม่ว่าในแง่ใดก็ตาม ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เช่น การเปรียบเปรย การสาปแช่ง ทำนาย หรือกล่าวถึงความเชื่อ อาจถูกตีความว่าเป็นความผิดข้อหา “compass or imagine the death of our lord the king” ซึ่งเข้าข่ายกบฏทางวาจาได้ ในรัชกาลพระเจ้าเฮนรีที่ 4 มีผู้จำนวนถูกดำเนินคดีไม่มากนัก อีกทั้งการลงโทษก็ไม่รุนแรง เนื่องจากเป็นภาวะที่มีสงครามปราบกบฏอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการตีความยังผูกกับกฎหมายสมัยกลางที่มุ่งปราบปรามการกระทำที่โจ่งแจ้ง ความผิดทางวาจาของสามัญชนจึงเป็นสิ่งที่ราชสำนักไม่ได้ให้ความสำคัญ สาเหตุสำคัญที่ทำให้กฎหมายกบฏถูกตีความให้ครอบคลุมความผิดทางวาจาคือสงครามชิงบัลลังก์ (Wars of the Roses) ที่มีผู้ถูกดำเนินคดีจากความผิดทางวาจา อย่างไรก็ดี การดำเนินคดีที่มีขึ้นถูกใช้เพื่อเอาผิดผู้ที่ไม่ยอมสวามิภักดิ์ในภาวะสงคราม มากกว่าเป็นการป้องปรามการแสดงออกทางความคิดเห็น¹¹

4. ขวาลือและการวิจารณ์ราชบัลลังก์ช่วงปฏิรูปศาสนา

นอกจากความตึงเครียดทางการเมืองของการปฏิรูปศาสนา ปัจจัยสำคัญของการดำเนินคดีอาชญากรรมทางวาจา คือ พัฒนาการของกลไกรัฐ ทั้งด้านการเฝ้าระวัง การดำเนินคดี และการตุลาการ แต่ละ

¹⁰ 4 Henry IV, c. 22, *The Statutes of the Realm*.

¹¹ Cressy, *Dangerous Talk: Scandalous, Seditious, and Treasonable Speech in Pre-Modern England*, 46-47; Bellamy, *The Law of Treason in England in the Later Middle Ages*, 116-122.

รัชสมัยมีความเด็ดขาดในการดำเนินและลงโทษแตกต่างกันไปตามสภาวะการณ์และกลไกของรัฐที่มีอยู่ในเวลานั้น องค์การทางตุลาการเพิ่งได้รับการจัดระเบียบในรัชสมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 7 หลักฐานคดีความที่หลงเหลือจึงมีไม่มากนัก ประเด็นการวิจารณ์ที่ปรากฏเป็นเรื่องความชอบธรรมในการครองราชย์เป็นหลัก ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะทางราชสำนักไม่ได้ให้ความสนใจกับกระแสการวิจารณ์ อีกส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากสามัญชนยังมีความสนใจต่อการเมืองในราชสำนักน้อย พระเจ้าเฮนรีที่ 7 ไม่ได้เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ราชวงศ์ยอร์กสายหลัก แต่หลังจากขึ้นครองราชย์ก็มีหลักฐานว่ามีการวิจารณ์ราชสกุลยอร์กและมีการกล่าวถึงความไม่พร้อมและการขาดความสามารถแต่ก็ถือว่าไม่มากนัก ในช่วงต้นรัชกาลพระเจ้าเฮนรีที่ 8 การบังคับปราบปรามของราชสำนักจึงไม่มีความจำเป็นนัก เนื่องจากพระองค์เป็นกษัตริย์ที่ได้รับความนิยมสูง แต่สิ่งนี้เปลี่ยนไปเมื่อเกิดพระเจ้าเฮนรีออกพระราชบัญญัติเพื่อยืนยันการแยกตัวจากศาสนจักรโรมันคาทอลิก มีการดำเนินการยุบและริบสินทรัพย์สำนักสงฆ์ ผนวกเข้ากับเรื่องการอภิเษกสมรสและการสืบราชสันตติวงศ์ที่เป็นเชื้อไฟชั้นเยี่ยมสำหรับคำพูดโจมตี วาจาพาดพิงองค์พระมหากษัตริย์ในทางลบปะทุขึ้นในทุกระดับสังคม ทั้งในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว คำพูดวิจารณ์ในประเด็นเรื่องความชอบธรรมและพระปรีชาสามารถในการปกครองจึงปรากฏขึ้น พร้อมทั้งการควบคุมปราบปรามกฎหมายและการบังคับใช้เข้มข้นขึ้นเป็นเงาตามตัว ทำให้ผู้ต้องหาอาชญากรรมทางวาจาถูกดำเนินคดีกับกฎหมายและการปลุกปั่น

ทางราชสำนักพยายามป้องปรามอาชญากรรมทางวาจาโดยมีการออกกฎหมายหลายฉบับเพื่อบังคับปรามการแสดงออกโจมตีองค์พระมหากษัตริย์ กฎหมายสืบสันตติวงศ์ (Succession Act) ที่ออกในปี 1534 ครอบคลุมการเขียน การตีพิมพ์เผยแพร่ และการแสดงออกด้าน

อื่นๆ รวมไปถึงการแสดงออกทางวาจาในบริบทและสถานการณ์ต่างๆ อีกทั้งยังเจาะจงเอาผิดผู้วิจารณ์กรณีการอภิเษกสมรส¹² และในปีต่อมาได้ออก Treason Act ซึ่งได้ทำให้กฎหมายกบฏเดิมมีความละเอียดและครอบคลุมอาชญากรรมทางวาจา การเขียนและเผยแพร่คำให้ร้ายราชบัลลังก์ โดยเอาผิดผู้ที่

*“...wish, will or desire by words or writing, or by craft, imagine, invent, practise, or attempt any bodily harm to be done or committed to the king’s most royal person, the queen’s or the heirs apparent, or to deprive them of any of their dignity, title or name of their royal estates, or slanderously and maliciously publish and pronounce, by express writing or words, that the king should be heretic, schismatic, tyrant, indel or usurper of the crown...”*¹³

¹² The Succession Act of 1534, 25 Henry VIII, c. 22. *The Statutes of the Realm*. “...by writing or imprinting, or by any exterior act or deed, maliciously procure or do, or cause to be procured or done, any thing or things to the peril of your most Royal Person, or maliciously give occasion by writing, print, deed or act, whereby your Highness might be disturbed or interrupted of the Crown of this Realm”.

¹³ The Treason Act, 26 Henry VIII, c. 13, *The Statutes of the Realm*.

ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นการควบคุมการแสดงความคิดเห็นโดยไม่จำเป็นต้องมีเจตนาเข้ามาซึ่งการกระทำกร วลี “wish, will or desire” และวลี “craft, imagine, invent” ครอบคลุมการแสดงออกชัดเจนกว่า วลี “compass or imagine” ในกฎหมายฉบับเดิมมาก อีกทั้งยังสามารถเอาผิดผู้ที่กล่าวโดยที่เป็นผลมาจากการขาดความระวัง ปราศจากเจตนา ร้าย หรือปราศจากท่าทีก้าวร้าว ทำให้คำสนทนาในชีวิตประจำวันของสามัญชนก็อาจตกเป็นเป้าของการดำเนินคดีได้หากถูกรายงานโดยผู้เป็นอริกัน

ทางการเองก็มุ่งขยายมาตรการในการควบคุมและบังคับใช้กฎหมาย มีการสร้างเครือข่ายไม่เป็นทางการเฝ้าระวังและรายงาน โดยเฉพาะเมื่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์รุนแรงยิ่งขึ้นหลังเหตุการณ์ความวุ่นวายจากจลาจล Pilgrimage of Grace เริ่มขึ้นในปี 1536 ทำให้ทางการให้ความสำคัญต่อการแพร่หลายของข่าวลือยิ่งขึ้นไปอีก มีการบังคับใช้กฎหมายกบฏมุ่งปราบปรามการแสดงออก ทั้งกรณีคำพูดในพื้นที่สาธารณะ เช่น การเล่าข่าวลือที่ได้ยินมา ไปจนถึงคำสนทนาในพื้นที่ส่วนตัว ทั้งคำสาปแช่งและก่นด่า มีการแพร่สะพัดของข่าวลือถึงอาการป่วยต่างๆ ตลอดจนการสิ้นพระชนม์ของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 แม้แต่คำพูดพาดพิงการสิ้นพระชนม์ของพระมหากษัตริย์ที่มาจากความเห็นพระทัยซึ่งไม่มีนัยของการประณามหรือประสงค์ร้ายก็ถูกดำเนินคดีและลงโทษ มีการรณการรายงานผู้ที่ินทากษัตริย์เฮนรีที่ 8 โดยถูกพิจารณาดีและถูกตัดสินประหาร แม้แต่กรณีการพูดถึงกษัตริย์ในบ้านตนเองในลักษณะไม่ระมัดระวังหรือหลุดปาก ก็ถูกรายงานและดำเนินคดีด้วย¹⁴

¹⁴ Cressy, *Dangerous Talk: Scandalous, Seditious, and Treasonable Speech in Pre-Modern England*, 49-53. ดู Shagan, “Rumours and Popular Politics in the Reign of Henry VIII,”

เมื่อโทมัส ครอบมเวล (Thomas Cromwell) ถูกปลดในปี 1540 การดำเนินคดีความลดน้อยลง และเมื่อเข้าสู่รัชสมัยของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 6 กฎหมายกบฏทางการแสดงออกทางวาจาถูกยกเลิก กลับไปใช้กฎหมายเก่าอันมีแบบแผนจากสมัยเอ็ดเวิร์ดที่ 3 ซึ่งมุ่งควบคุมการก่อกบฏและพฤติกรรมปลุกปั่นต่างๆ เป็นหลัก แม้ยังขาดมาตรฐานและความชัดเจนในการดำเนินการ แต่ก็มีผลกระทบระว่างมากขึ้นจากทุกฝ่ายที่ควบคุม โดยไม่ได้มุ่งเข้มงวดปราบปรามหรือมีบทลงโทษรุนแรงเหมือนก่อนเพราะเห็นว่าเป็นเพียงเหตุรำคาญเล็กน้อยทั่วไป พอเข้าสู่สมัยของพระนางเจ้าแมรี มีการเพิกถอนกฎหมายกบฏสมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 8 ปี 1554 มีการออกกฎหมายควบคุมคำพูดโจมตีและการแพร่ข่าวลือเชิงบ่อนทำลายและโจมตีราชบัลลังก์ อีกทั้งมีกฎหมายลงโทษผู้สวดภาวนาให้พระองค์พระชนม์ยืนยาว¹⁵ ผู้ถูกดำเนินคดีหลักๆ เป็นกลุ่มโปรเตสแตนต์ที่ไม่พอใจตอนนโยบายทางศาสนา กฎหมายฉบับนี้มีความเข้มงวดน้อยกว่ากฎหมายกบฏเดิม แต่ความรุนแรงของการลงโทษไม่ได้ยิ่งหย่อนไปกว่ากันนัก คือใส่ชื่อคา ด้ดหุ จำคุก และปรับจำนวนเงินมาก

¹⁵ An Act Against Seditious Words and Rumors, 1 and 2 Philip and Mary, c. 3, *The Statutes of the Realm*, iv. 240. ลงโทษผู้ที่ “speaking maliciously of his own imagination, any false, seditious and slanderous News, Saying, or Tale of the King or Queen”; 1 & 2 Philip & Mary, c. 9: ลงโทษผู้ที่ “pray or desire that God will shorten the Queen’s Day, or take her out of the way...” และ The Treason Act 1554, 1 & 2 Philip & Mary, c. 10. ที่เจาะจงเอาผิดผู้แสดงความเห็นโจมตีการอภิเษกสมรสและการครองราชย์

5. อาชญากรรมทางวาจาสมัยพระนางเจ้าเอลิซาเบธ และต้นสมัยสจวร์ต¹⁶

รัชกาลพระนางเจ้าเอลิซาเบธเป็นช่วงเวลาที่เต็มไปด้วยคำกล่าวโจมตีและข่าวลือในเชิงบ่อนทำลายราชบัลลังก์ จึงมีการออกกฎหมายเพิ่มเติมที่มุ่งปราบปรามผู้เผยแพร่ศาสนาอกริตและสายลับ รวมถึงปราบปรามขบวนการและคนจรจัด เนื่องจากทางการเชื่อว่าเป็นกลุ่มคนที่เผยแพร่ข่าวเท็จ¹⁷ มีผู้ถูกดำเนินคดีเนื่องจากวิจารณ์ความชอบธรรมในการครองราชย์และพระปรีชา รวมถึงข่าวลือว่าพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดยังมีพระชนม์อยู่แพร่หลายมาก ข่าวลือลักษณะนี้แพร่หลายทุกรัชสมัยที่มีประเด็นความชอบธรรมของการครองราชย์ อีกทั้งมีการจุดประเด็นเรื่องความชอบธรรมในการขึ้นครองราชย์และทฤษฎีสมคบคิดต่างๆ อีกทั้งยังสะท้อนความวิตกกังวลเนื่องจากพระองค์เป็นสตรีโสดและไร้ซึ่งองค์รัชทายาท ประเด็นความเป็นสตรีถูกปลุกขึ้นเป็นพิเศษสำหรับข่าวลือที่เกี่ยวเนื่องกับปัญหาความมั่นคง ตั้งแต่ความเหมาะสมและความสามารถของสตรีในการครองบัลลังก์ ไปจนถึงเรื่องการครองพรหมจรรย์ พระสหายบุรุษ มีข่าวการทรงพระครรภ์ และการให้กำเนิดบุตรนอกสมรส¹⁸ ข่าวลือลักษณะนี้ดำเนินอยู่ค่อนข้างต่อเนื่อง ผู้ไม่พอใจทั้งฝ่ายคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ได้กล่าวถึงเรื่องราวลักษณะนี้อยู่ตลอด แม้ว่า

¹⁶ สมัยสจวร์ต (Stuart) หมายถึงช่วงเวลาที่ราชวงศ์สจวร์ตปกครองสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ระหว่างปี 1603-1714 โดยนับเริ่มจากรัชสมัยของพระเจ้าเจมส์ที่ 1 จนถึงพระนางเจ้าแอนน์

¹⁷ Fox, "Rumour, News and Popular Political Opinion in Elizabethan and Early Stuart England," 603.

¹⁸ ซึ่งที่ปรากฏบ่อยที่สุดคือคือโรเบิร์ต ดัดลีย์ (Robert Dudley)

พระนางเอลิซาเบธจะเป็นกษัตริย์ที่ได้รับความนิยมสูงก็ตามที่¹⁹

ในช่วงต้นรัชสมัยของพระนางเจ้าเอลิซาเบธ มีการออกกฎหมาย
ในลักษณะเดียวกับรัชสมัยของพระนางเจ้าแมรี²⁰ กษัตริย์ซึ่งเป็นสตรีโสด
มีประเด็นละเอียดอ่อนเรื่องการสืบสันตติวงศ์ คณะผู้ให้คำปรึกษา
เล็งเห็นถึงความจำเป็นทางกฎหมาย อีกทั้งยังมีความพยายามก่อกบฏ
และการคุกคามทางการเมืองหลายครั้ง ในปี 1571 และ 1572 มีการ
ออกกฎหมายที่เด็ดขาดอีกหลายฉบับที่มุ่งป้องปรามการแสดงความคิดเห็น
ครอบคลุมการแสดงออกทุกรูปแบบและทุกบริบท ไม่ว่าจะเป็นการ
เขียน ตีพิมพ์ การขายหนังสือ คำเทศนาและคำพูดต่างๆ รวมถึงการ
ปล่อยและแพร่ข่าวลือและข้อมูลด้านลบเกี่ยวกับพระองค์²¹ ต่อมา
กฎหมายที่ออกในปี 1581 ลงรายละเอียดเจาะจงการแสดงออกและข้อ
เขียนทุกรูปแบบทั้งเพื่อเผยแพร่และพูดคุยส่วนตัว ครอบคลุมถึงการพูด
เรื่องส่วนพระองค์ เช่น พระก่อกบฏ การกระทำความผิดพระชนมายุขัย
การคาดการณ์ถึงสถานการณ์ช่วงผลัดแผ่นดิน อีกทั้งมีการลงโทษที่

¹⁹ มีการปล่อยข่าวลือในทางเสียหายต่อราชวงศ์ เช่น ในสมัยเอลิซาเบธ มี
ข่าวว่ากษัตริย์เอ็ดเวิร์ดยังทรงพระชนม์อยู่ ข่าวว่าเอลิซาเบธทรงตั้งครม.นอกสมรส
ในสมัยสจวร์ตก็มีข่าวว่าชาร์ลส์ที่ 1 เข้าร่วมพิธีมิชซา ข่าวลือการถูกรุกราน รวมถึง
มีคำวิจารณ์ความสามารถของกษัตริย์ในการปกครอง มีการแสดงความคิดเห็น
อยากให้ต่างชาติเข้ามาจัดการ หรือแม้แต่การออกความเห็นว่าคุณาจักรจะดีขึ้น
หากกษัตริย์สิ้นพระชนม์ Cressy, *Dangerous Talk: Scandalous, Seditious, and
Treasonable Speech in Pre-Modern England*, 38. ดู Ethan Shagan, "Rumours and
Popular Politics in the Reign of Henry VIII", in Shagan, "Rumours and Popular
Politics in the Reign of Henry VIII,"; Fox, "Rumour, News and Popular Political
Opinion in Elizabethan and Early Stuart England,"

²⁰ 1 Elizabeth, c. 5 และ 1 Elizabeth, c. 6. *The Statutes of the Realm*.

²¹ 13 Elizabeth, c. 1.

รุนแรงและเจาะจง²² เป็นที่ชัดเจนว่าสถานะโสดเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ทางการให้ความสำคัญกับคำโจมตีและข่าวลือเรื่องส่วนพระองค์อย่างสูง ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่และโอกาสใด ก็เสี่ยงที่จะถูกลงโทษหากมีผู้นำไปรายงาน

หลักกฎหมายว่าด้วยการอาชญากรรมทางวาจาและคำพูดปลุกปั่นได้มีพัฒนาการขึ้นมากในศตวรรษที่ 16 นี้เอง โดยครอบคลุมคำพูดและการแสดงออกในหลายช่องทาง ทั้งในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว แม้ว่าวาจาจะไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับเจตนาการใช้กำลังก่อกบฏหรือประทุษร้าย แต่คำพูดอาจส่งผลทำให้ผู้ได้ฟังเพิกถอนความจงรักภักดีและอาจนำไปสู่การประทุษร้ายต่อราชบัลลังก์ ในการดำเนินคดีอาจตีความให้ความผิดทางการแสดงความคิดเห็นเข้าข่าย “การกบฏโดยอนุমান” (constructive treason) ได้ การตีความกฎหมายกบฏในลักษณะดังกล่าวเป็นผลมาจากการใช้ดุลยพินิจของสภาองคมนตรีและรัฐสภาในกระบวนการทางตุลาการในระบบกฎหมายประเพณีที่มีการเขียน

²² 23 Elizabeth, c. 2. เอาผิดผู้ที่

“...devise, write, print or set forth any Book, Rhime, Ballad, Letter or Writing, containing any false, seditious and slanderous Matter, to the Defamation of the Queen, or to the stirring or moving of any Rebellion ; or shall cause any such Book, Rhime, Writing, &c. to be written, printed or published; or shall by setting of any Figure, casting of Nativity, or by Calculation, Propheysing, Witchcraft, Conjurati- on, &c. seek to know, and shall set forth by express Words, Deeds or Writings, how long the Queen shall live, or who shall reign as King or Queen after her Decease; or shall utter any Prophecies to any such Intent; or shall wish or desire the Death or Deprivation of the Queen, or any thing to the same Effect...”

จดหมายปรึกษาขอความเห็นในการพิจารณาคดี ดังนั้นคำพุดติจินินทาต่ออำนาจเบื่องบนก็เพียงพอแล้วที่จะถูกดำเนินคดี ทาง การเชื่อ ว่าสามารถนำไปสู่ความวุ่นวาย การจลาจล และการก่อกบฏได้ เช่นเดียวกับที่วาทจกกล่าวให้ร้ายผู้มีบรรดาศักดิ์หรือ *scandalum magnatum* อาจนำไปสู่การกบฏต่อราชบัลลังก์²³

เมื่อเข้าสู่สมัยสจวร์ต กฎหมายว่าด้วยกรกบฏที่สืบมาจากสมัยพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 3 ยังคงมีบทบาท แม้ยังคงมีผู้ได้รับโทษประหารจากข้อหา ก่อกบฏและข้อหาเป็นพวกนอกรีต คดีกบฏทางวาทจกตลงกว่าสมัยทูตอร์²⁴ อาจเป็นเพราะพระเจ้าเจมส์ที่ 1 ขึ้นครองราชย์พร้อมกับผู้สืบบัลลังก์และความตึงเครียดกับสเปนสิ้นสุดลง ข่าวลือเรื่องพฤติกรรมรักร่วมเพศของพระเจ้าเจมส์ที่ 1 ที่แพร่ในราชสำนักก็ไม่ได้ออกสู่ภายนอกหรือนำไปสู่คดีความ จึงไม่มีผู้ต้องโทษถึงชีวิตจากความผิดทางวาทจก วาทจกหมิ่นพระเกียรติที่ถูกนำมารายงานมาจากทั้งในพื้นที่สาธารณะ เช่น การเทศนาและจากการสนทนาส่วนตัว เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการวิจารณ์ประเด็นทางศาสนา มีทั้งชาวคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ถูกดำเนินคดีข้อหาคำพุดตลกปั่นหมิ่นพระเกียรติ กลุ่มคนที่ถูกดำเนินคดีมากเป็นพิเศษคือพิวริตัน ซึ่งก็เป็นผลมาจากความไม่พอใจต่อนโยบายผูกมิตรกับรัฐคาทอลิกและนโยบายด้านศาสนา มีความพยายามตีความให้เข้าข่ายวาทจกอันเป็นกบฏ (*treasonable words*) แต่

²³ Cressy, 42.

²⁴ สมัยทูตอร์ (Tudor) หมายถึงช่วงเวลาที่ยกษัตริย์ราชวงศ์ทูตอร์ปกครองอังกฤษ ไอร์แลนด์ และเวลส์ ระหว่างปี 1485-1603 ราชวงศ์ทูตอร์เริ่มต้นจากราชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 7 ที่ปราบดาภิเษกหลังสงครามชิงบัลลังก์ (The Wars of the Roses) สิ้นสุดลง สมัยทูตอร์จบลงในรัชสมัยของพระนางเอลิซาเบธที่ 1 เนื่องด้วยพระองค์ไม่ได้สมรสและไม่มีพระโอรส

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินคดีไม่สามารถไปถึงการลงโทษรุนแรงคือนักกฎหมายและผู้พิพากษามีความเห็นไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเมื่อต้องพิจารณาถึงข้อแตกต่างระหว่างข้อหาทกบฏ (treason) กับข้อหาความผิดทางวาจาซึ่งเข้าข่ายปลุกปั่น (sedition) มีความพยายามแยกความผิดทางวจาออกจากข้อหาการกบฏ การพิจารณาดังกล่าวขึ้นกับเนื้อหา ความ เช่น การพาดพิงพระมหากษัตริย์ว่าขาดความชอบธรรม ไม่ว่าเพราะพระองค์ถูกบัพพาชนียกรรม ด้วยความสามารถ หรือเพราะเป็นชาวสก๊อต ก็มักไม่ถูกดำเนินคดีข้อหาทกบฏ เนื่องจากไม่มีเจตนากระทำการ²⁵ หากดูจากหลักฐานในอาณานิเวศรอบลอนดอนในรัชสมัยของพระนางเจ้าเอลิซาเบธและพระเจ้าเจมส์ที่ 1 พบว่าเกือบร้อยละ 90 ของผู้ที่ถูกดำเนินคดีความผิดทางวจาเป็นคนระดับล่างที่ไม่มีเจตนาหรือศักยภาพในการปลุมนำหรือก่อการ²⁶ ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ากฎหมายลักษณะกบฏได้กลายสภาพเป็นกฎหมายอาชญากรรมทางวจาไปเกือบสมบูรณ์

ในรัชกาลพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 การดำเนินคดีอาชญากรรมทางวจามีมากขึ้น คำวิจารณ์รัฐบาลมีมากขึ้นเนื่องจากต้องแบกรับปัญหาต่อมาจากรัชกาลพระเจ้าเจมส์ที่ 1 โดยเฉพาะกรณีความไม่พอใจต่อการล่อล่ออำนาจของดยุคแห่งบัคกิงแฮม (Duke of Buckingham) ผนวกเข้ากับพระนางเฮนเรียตตา มาเรีย (Henrietta Maria) ที่ดำรงพระองค์

²⁵ Cressy, *Dangerous Talk: Scandalous, Seditious, and Treasonable Speech in Pre-Modern England*, 90-91.

²⁶ ในอาณานิเวศลอนดอนและเอสเซ็กซ์ เอิร์ดฟอร์ดเชียร์ เซอร์เรย์ ชัสเชก และเคนต์ พบว่ามี 154 คนถูกดำเนินคดีในรัชสมัยเอลิซาเบธและเจมส์ที่ 1 รวมกัน ดู Fox, "Rumour, News and Popular Political Opinion in Elizabethan and Early Stuart England," 600.

เป็นคาทอลิกอย่างเปิดเผย และนโยบายด้านศาสนาภายใต้วิลเลียม ลอด (William Laud) อาร์ชบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี ทำให้มีประเด็นถูกโจมตีมาตั้งแต่ต้นรัชกาล อีกทั้งพระเจ้าชาร์ลส์เองเป็นกษัตริย์ที่ทรงระคายเคืองต่อคำพูดเหล่านี้ได้ง่าย รูปแบบของชาวลิธคล้ายกับสมัยทูตอร์ เช่น ประเด็นการสิ้นพระชนม์และพระประชวร รวมถึงข่าวว่า บักกิงแฮมเป็นผู้ลอบวางยาพิษปลงพระชนม์พระบิดา มีข่าวลือว่าทรงสมคบคิดกับฝ่ายคาทอลิก ชาวลิธการรุกรานของสเปน มีข่าวลือเรื่องชาร์ลส์ที่ 1 เข้าร่วมพิธีมิชซาอย่างลับๆ รวมถึงคำพูดพาดพิงถึงการไร้ความสามารถและขาดความเป็นผู้ใหญ่ของกษัตริย์ที่ถูกรายล้อมด้วยผู้คิดคด มีการพูดถึงพระองค์ในทำนองว่าเป็นกษัตริย์อ่อนแอ ถูกบักกิงแฮมบงการ และในเวลาต่อมาถูกบงการโดยพระมเหสีและวิลเลียม ลอด ในยุคนี้นักที่ถูกดำเนินคดีมีทุกระดับชั้น รวมถึงเยนทรี (gentry) และผู้นำทางศาสนาในระดับสาธุคุณ ส่วนมากข้อกล่าวหามาจากเนื้อหาในคำเทศนา ทั้งยังมีชาวคาทอลิก ตลอดจนมีการดำเนินคดีกับเด็กและผู้มีปัญหาทางจิต

กรณีที่ได้รับ ความสนใจมากที่สุดอยู่ในช่วงต้นรัชสมัยของชาร์ลส์ คือ คดีความของฮิวจ์ ไพน์ (Hugh Pyne) ในปี 1627 ไพน์มีพื้นเพมาจากครอบครัวเยนทรีที่มีเส้นสายทางการเมือง เป็นสมาชิกสภาทนายความ Lincoln's Inn เคยดำรงตำแหน่ง Justice of Peace ไพน์วิจารณ์นโยบายการเงินของพระเจ้าชาร์ลส์และบักกิงแฮม ไพน์ถูกดำเนินคดีข้อหาบงการภายใต้กฎหมายกบฏปี 1352 คณะลูกขุนให้พ้นความผิดโดยชี้ว่าคำพูดไม่สามารถเป็นการกบฏได้ด้วยตัวของมันเอง ไพน์ถูกตัดสินให้จำคุกข้อหาคำพูดปลุกปั่นแทน จนถูกปล่อยตัวหลังจากถูกจำคุกเพียงไม่กี่เดือน แม้ยังคงมีความพยายามเอาผิดเขาอยู่ หลังจากถูกปล่อยตัวเพียง 6 วัน ไพน์ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกปาเลียมেন্ট สถานะสมาชิก

ปาเลียมেন্টทำให้ไพน์ได้รับสิทธิการคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งนับเป็นการแสดงการเท่าที่ต่อต้านดยุกแห่งบั๊กกิงแฮมอย่างเปิดเผยของฝ่ายรัฐสภา ไพน์เป็นผู้ที่ร่วมถกประเด็นฎีกาสหิทธิพลเมือง (Petition of Right) จนกระทั่งเสียชีวิตลงในปีเดียวกัน²⁷ คดีนี้สะท้อนให้เห็นถึงสังคมการเมืองในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชตอนปลายที่มีความไม่สมดุลกันระหว่างการควบคุมของทางการที่เพิ่มสูงขึ้นกับความต้องการและความสามารถของปัจเจกในการวิพากษ์วิจารณ์ที่มีมากขึ้น สะท้อนถึงอุณหภูมิการเมืองช่วงก่อนสงครามกลางเมืองในเวลาต่อมา คดีฮิวจ์ ไพน์ยังเป็นการนศึกษาในทางนิติศาสตร์และประวัติศาสตร์กฎหมายเรื่อยมาจนศตวรรษที่ 20

ความเปลี่ยนแปลงของทัศนคติต่อการแสดงออกทางวาทะนั้นสอดคล้องกับความผันแปรของความหมายของวลี “เสรีภาพในการแสดงออก” หรือ “freedom of speech” ในสมัยพุทธอร์ วลีนี้มีความหมายในทางลบ หมายถึงการพูดแสดงความเห็นอย่างไร้การควบคุม เนื่องจากผู้พูดขาดวิจารณญาณและความยั้งคิด แต่เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 17 วลีนี้เริ่มมีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการเมือง โดยเฉพาะในปาเลียมেন্টที่ให้ความสำคัญกับการอภิปรายและการโต้เถียงที่เป็นอิสระจากการถูกคุกคาม แต่แนวคิดดังกล่าวยังไม่แพร่หลายสู่วงกว้าง เนื่องจากเป็นสิทธิเฉพาะของสมาชิกรัฐสภา แต่เมื่อเข้าสู่วิฤตการเมืองในทศวรรษที่ 1640 กำแพงควบคุมและป้องปรามการแสดงความคิดเห็นพังทลายลงเนื่องจากฝ่ายปาเลียมেন্টและฝ่ายราชานิยมใช้สิ่งพิมพ์โจมตีซึ่งกันและกัน อีกทั้งเสรีภาพด้านการแสดงออกเป็นส่วนสำคัญของข้อเรียกร้องของ

²⁷ Thomas Bayly Howell, *A Complete Collection of State Trials and Proceedings for High Treason and Other Crimes and Misdemeanors from the Earliest Period to the Year 1783*, vol. 3 (London: T.C. Hansard, 1816), 359-360.

จอห์น มิลตัน ใน *Areopagitica* (1644) จนกระทั่งในปี 1689 มีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิพื้นฐานของพลเมือง (Bill of Rights) ที่รับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในปาเลียมেন্ট จนกระทั่งศตวรรษที่ 18 ที่มีแนวคิดให้สิทธิอันนี้ขยายออกไปในวงกว้าง ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในหมู่ชนชั้นปกครอง²⁸ แสดงให้เห็นว่าเมื่อเข้าสู่ยุคต้นสมัยใหม่ การแสดงออกทางวาจาที่เคยถูกมองในแง่ลบ เนื่องจากแสดงถึงความโหดเหี้ยมไร้สติปัญญาและขาดความการยั้งคิดนั้น ได้กลายมาเป็นสิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคลที่เป็นเหตุเป็นผล โดยเฉพาะในมุมมองของบรรดาปราชญ์แห่งยุคแสงสว่าง

6. วาจาพาดพิงราชบัลลังก์ช่วงสงครามกลางเมืองและฟื้นฟูราชบัลลังก์

เมื่อเข้าสู่วิกฤตการณ์การเมืองในทศวรรษที่ 1640 ที่นำไปสู่สงครามกลางเมืองในอังกฤษ ขาวลือและการโจมตีได้ทวีพลังมากขึ้น ความขัดแย้งระหว่างรัฐสภาและราชสำนักชัดเจนขึ้น ผนวกกับการขยายตัวของการตีพิมพ์ที่เป็นอิสระ สถานการณ์บ้านเมืองเป็นเรื่องที่ผู้คนทั่วไปให้ความสนใจนำมาเป็นประเด็นสนทนา มีการวิพากษ์วิจารณ์และความสนใจต่อข่าวสารข้อมูลอย่างสูง ทั้งข่าวสารสื่อสิ่งพิมพ์และการแสดงความคิดเห็นทางวาจาส่งผลต่อกันและกัน ประกอบกับเหตุการณ์จลาจลและบรรยากาศความไม่พอใจ พื้นที่สาธารณะกลายเป็นพื้นที่

²⁸ ส่วนในฝรั่งเศสประเด็นนี้เกิดเป็นประเด็นในวงปัญญาชนก็ในช่วงศตวรรษที่ 18 สำหรับข้อถกเถียงในเชิงปรัชญาและประวัติศาสตร์ความคิด ดู Jonathan I. Israel, *Radical Enlightenment: Philosophy and the Making of Modernity 1650-1750* (Oxford: Oxford University Press, 2002), 265-270.

ของการถกเถียงพุดคยการเมืองและเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ มีการโจมตีกันระหว่างรัฐสภาและราชสำนักผ่านสิ่งพิมพ์ หลังจากพระเจ้าชาร์ลส์ถูกประหาร รัฐบาลสาธารณรัฐยังคงปกป้องตนเองจากการโจมตีโดยการออกกฎหมาย ปี 1649 มีการออกกฎหมายกบฏครอบคลุมการพุดเขียน และการตีพิมพ์โจมตีและการปล่อยข่าวเท็จบ่อนทำลายรัฐบาลใหม่ ในปี 1654 และ 1656 มีการออกกฎหมายเอาผิดอาชญากรรมทางวาทา โดยคัมครองลอร์ดโปรเทคเตอร์ (Lord Protector) ในลักษณะเดียวกับกษัตริย์ตามแบบกฎหมายกบฏเดิม มีผู้ถูกดำเนินคดีด้วยข้อหาทกบฏ (treason) แต่ส่วนใหญ่ถูกลงโทษจากข้อหาปลุกปั่น (sedition) ทำให้รับโทษไม่รุนแรงนัก²⁹

หลังโอลิเวอร์ ครอมเวลล์เสียชีวิตและวิกฤตการเมืองสิ้นสุดลง ราชบัลลังก์ได้รับการสถาปนาขึ้นใหม่ พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 โอรสพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ได้รับการอภัยเชิญขึ้นครองราชย์อังกฤษในปี 1660 คดีความด้านวาทายังคงปรากฏให้เห็นอยู่ ฝ่ายที่ถูกดำเนินคดีเป็นส่วนใหญ่คือฝ่ายสนับสนุนรัฐสภา อันเนื่องมาจากคำพุดโจมตีพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ยุคนั้นเต็มไปด้วยข่าวลือเสื่อมเสียพระเกียรติ ส่วนมากเป็นคำพุดเกี่ยวกับเรื่องส่วนพระองค์เชิงประณาม เช่น พระเจ้าชาร์ลส์เป็นบุตรนอกสมรสเนื่องจากพระมารดาคบชู้ อีกทั้งมีข่าวว่าพระเจ้าชาร์ลส์ที่ครองราชย์นั้นเป็นตัวปลอม พลวัตด้านข่าวลือและการกอสบช้ปะทอนให้เห็นชัดในเนื้อหาเชิงชวนหัวของละครสมัยฟื้นฟูราชบัลลังก์ (Restoration Comedy) ซึ่งเป็นละครที่ได้รับความนิยมอย่างสูงในราชสำนักพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ที่มักมีเรื่องผิดฝาดผิดตัวและการประพุดผิดประเวณี อีกทั้งเป็นช่วงเวลา

²⁹ ไชวลิ “compass or imagine the death of the Lord Protector” ดู Cressy, *Dangerous Talk: Scandalous, Seditious, and Treasonable Speech in Pre-Modern England*, 197.

ที่สิ่งพิมพ์และข่าวสารแพร่หลายมากขึ้น จึงมีความพยายามปกป้องราชบัลลังก์ด้วยการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้

ในปี 1661 มีการออกกฎหมายฉบับใหม่ แต่ยังคงมีพื้นฐานมาจากกฎหมายสมัยพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 3 โดยครอบคลุมช่องทางการเผยแพร่อย่างชัดเจนทั้งการตีพิมพ์ ข้อเขียน เทศนา และคำพูดทั่วไป ซึ่งทำให้ผู้ฝ่าฝืนอาจรับโทษร้ายแรงถึงชีวิตได้³⁰ แต่ในทางปฏิบัติ นักกฎหมาย ทนายความ ลูกขุน และคนทั่วไปเข้าใจกฎหมายข้อนี้ต่างกันไป การตีความกฎหมาย การพิจารณาคดี และการกำหนดโทษไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกันและไม่เด็ดขาดนัก คณะลูกขุนมีแนวโน้มจะให้พ้นผิดด้วยการเองก็ไม่ได้ตั้งใจเอาผิด หากคดีความสิ้นสุดผู้ต้องหาที่มักถูกลงโทษไม่รุนแรงถึงชีวิต อาจเพียงตัดหูหรือจำคุก

ในยุคพื้นฟูราชบัลลังก์นี้เองที่เกิดพื้นที่ใหม่ๆ ขึ้น โดยเฉพาะร้านกาแฟ ทั้งในกรุงลอนดอนและเมืองใหญ่อื่นๆ นอกจากนี้ ยังมีจดหมายข่าว หนังสือพิมพ์ นิตยสารให้ติดตามข่าวและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นักประวัติศาสตร์หลายท่านเห็นว่าร้านกาแฟในช่วงปลายสมัยสจวร์ตเป็นพื้นที่ของการแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็น พุดคุย รั้วข่าวสาร

³⁰ An act for safety and prevention of his majesties person and government against treasonable and seditious practices and attempts, 13 Charles II. c. 1, 1661. *The Statutes of the Realm*, v. 305. : “Compassings Imaginations Inventions Devices or Intentions or any of them shall express utter or declare by any Printing Writing Preaching or Malicious and advised speaking,”

ดู Cressy, *Dangerous Talk: Scandalous, Seditious, and Treasonable Speech in Pre-Modern England*, 208-210. ปีต่อมาได้มีการออกกฎหมายควบคุมการพิมพ์ ‘An Act for preventing the frequent Abuses in printing seditious treasonable and unlicensed Books and Pamphlets and for regulating of Printing and Printing Presses.’ (14 Car. II. c. 33) หรือ Licensing of the Press Act 1662.

และวิพากษ์วิจารณ์ รวมถึงมีเป็นแหล่งเผยแพร่กอสซิปและข่าวลือต่างๆ³¹ การเผยแพร่ข่าวลือว่าด้วยเรื่องส่วนพระองค์ถือว่าเป็นความผิดรุนแรง ทุกรัชสมัย และเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงสภาวะการณ์ทางการเมืองที่ไม่แน่นอนและความวิตกกังวลของทางการเมืองเอง

เมื่อเข้าสู่ปลายทศวรรษที่ 1670 วิกฤตการณ์เมืองซึ่งเหตุหนึ่งมาจากความไม่ลงรอยทางศาสนา นำไปสู่ข่าวลือเรื่องฝ่ายคาทอลิกมีแผนโค่นล้มราชบัลลังก์ โดยตั้งแต่ช่วงต้นรัชกาลมีข่าวลือว่าพระเจ้าชาร์ลส์เป็นคาทอลิกลับๆ ต่อมาเกิดวิกฤตจากความพยายามกีดกันคาทอลิกครองราชย์ (Exclusion Crisis) โดยพุ่งเป้าไปที่พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ขณะดำรงพระยศเป็นดยุกแห่งยอร์ก มีข่าวลือว่าพระองค์เจริญสัมพันธ์ไมตรีกับโรมอย่างลับๆ กลุ่มการเมืองฝ่ายวิกที่พยายามจำกัดอำนาจกษัตริย์พยายามผลักดันกฎหมายกีดกันคาทอลิกขึ้นครองบัลลังก์ (Exclusion Bill) มีการเคลื่อนไหวนอกรัฐสภาโดยมีมวลชนร่วมเคลื่อนไหวบนท้องถนนสนับสนุน ทางกรจึงให้ความสำคัญกับการควบคุมการเผยแพร่ข่าวสารและการวิจารณ์ในพื้นที่สาธารณะ เมื่อพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ขึ้นครองราชย์ในปี 1685 ความขัดแย้งทางการเมืองในภาคมวลชนยังดำเนินต่อไป อีกทั้งพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ดำรงพระองค์เป็นคาทอลิกอย่างเปิดเผย

³¹ รัฐบาลเริ่มมองเห็นว่าร้านกาแฟเป็นพื้นที่อันตราย ในปี 1672 มีการออกพระบรมราชโองการห้ามเผยแพร่ข่าวเท็จและเรื่องไร้ศีลธรรมว่าด้วยรัฐ และในปี 1675 มีประกาศประณามร้านกาแฟว่าเป็นสถานที่เฝ้าระวัง เนื่องจากเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อเผยแพร่ข่าวเท็จอันเป็นภัยต่อรัฐ มีการส่งสายเข้ามาในพื้นที่เหล่านี้เพื่อรายงานข่าวลืออันเป็นเท็จและไม่สมควรซึ่งเป็นภัยต่อทางการเมือง รวมถึงการกล่าวร้ายต่อราชบัลลังก์ ดู Steve Pincus, “Coffee Politicians Does Create”: Coffeehouses and Restoration Political Culture,” *The Journal of Modern History* 67, no. 4 (1995).; Brian William Cowan, *The Social Life of Coffee: The Emergence of the British Coffeehouse* (New Haven, Conn. ; London: Yale University Press, 2005).

ข่าวลือเรื่องแผนลอบปลงพระชนม์และการก่อกบฏเป็นข้อข้อดีต่อข่าวลือ อีกทั้งยังเป็นยุคที่ธุรกิจสิ่งพิมพ์ขยายตัวและเฟื่องฟูอย่างสูง กระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นและโต้เถียงในทางการเมืองมากขึ้น อีกทั้ง การแสดงออกด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ปรากฏผ่านสิ่งพิมพ์ เช่น จดหมายข่าวและใบปลิว ทางทหารหันมาควบคุมสิ่งพิมพ์เป็นหลัก ทางกรมองว่าสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ ใบปลิว หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์โจมตีอื่นๆ เป็นภัยคุกคามรัฐมากกว่าการแสดงออกทางวาจา

อย่างไรก็ดี ในช่วงปลายรัชสมัยสจ๊วต โดยเฉพาะรัชสมัยของพระเจ้าวิลเลียมและพระนางแมรี ยังคงมีผู้ถูกดำเนินคดีและลงโทษจากคำพูดไม่เหมาะสมอยู่แต่มีจำนวนน้อย หลายรายถูกยกฟ้อง การลงโทษมักไม่รุนแรง ยังคงมีผู้ถูกดำเนินการข้อหา “ใช้คำพูดปลุกปั่นต่อต้านพระมหากษัตริย์” (speaking seditious words against the King) แต่ทางการเมืองไม่ได้ให้ความสนใจนักเพราะไม่เห็นเป็นเรื่องร้ายแรง หลายคดีไม่ได้นำไปสู่การลงโทษ หากถูกลงโทษก็เป็นโทษเบาไม่ถึงขั้นกักขังหรือตอกหู การโบยหรือใส่ข้อเท้า การปรับเงินจำนวนมากและการจำคุกระยะยาวก็ลดลง เห็นได้ว่าการไม่ได้รู้สึกว่าการพูดเป็นภัยคุกคามนัก สนใจก็แต่การเขียนและตีพิมพ์เป็นหลัก ทั้งเสรีภาพทางการเมืองการแสดงออกชัดเจนขึ้นมาก³² แม้ว่าตัวบทกฎหมายยังคงวางรากฐานอยู่บนกฎหมายโบราณจากศตวรรษที่ 14 ซึ่งรวมวาทะเข้าเป็นการก่อกบฏ นักกฎหมายยุคนั้นเห็นถึงความแตกต่างระหว่างสมคบคิดบ่อนทำลายต่อองค์พระมหากษัตริย์กับการแสดงความคิดเห็น โดยคำพิพากษาคดีฮิวจ์ไพนในปี 1627 เป็นแนวทางการพิจารณาคดีลักษณะเดียวกันสืบต่อมา แต่คำพูดหมิ่นประมาทยังคงเป็นอาชญากรรมและลงโทษได้ นัก

³² Cressy, *Dangerous Talk: Scandalous, Seditious, and Treasonable Speech in Pre-Modern England*, 235.

กฎหมายบางท่านถึงเห็นถึงผลร้ายจากการปราบปรามว่าอาจก่อให้เกิดการลุกลามได้³³

7. วาจาพาดพิงราชบัลลังก์ในศตวรรษที่ 18: กรณีนายริชาร์ด บราเธอร์

การเมืองสองชั่วในรัฐสภาระหว่างวิกกับทอริชี้้นำพลวัตทางการเมืองยุคนั้น พื้นที่ของการวิจารณ์และถกเถียงขยายตัวออกไป ในรัชสมัยของพระเจ้าจอร์จที่ 1 เป็นช่วงเวลาที่มึ่เสียงวิจารณ์ไม่น้อยทั้งจากฝ่ายที่สนับสนุนวิกและทอริ ในส่วนล่างของสังคมการเมือง การพูดจาต่อทอให้ร้ายราชบัลลังก์ยังคงมีอยู่ หลักการเสรีภาพของการแสดงออก (freedom of speech) ที่เริ่มต้นในรัฐสภาโดยการผลักดันของฝ่ายวิกเพื่อคุ้มครองการแสดงความคิดเห็นและอภิปรายในรัฐสภา ได้ขยายออกสู่สังคมการเมืองอังกฤษโดยรวม ผู้ที่ใช้คำพูดไม่เหมาะสมไม่ได้ถูกดำเนินคดีด้วยข้อหาปฏิบฏหรือปลุกปั่น แต่ด้วยข้อหาประพฤติดีไม่เหมาะสมเล็กๆ น้อยๆ (misdemeanor) อาจถูกลงโทษด้วยข้อหาปรับสินไหม หรือทัณฑ์บน และจำนวนมากถูกปล่อยตัวแม้มีหลักฐานมัดตัว³⁴ เห็นได้ว่าทางการไม่ได้ให้ความสนใจอาชญากรรมทางคำพูดนัก³⁵

³³ William Hawkins, *A Treatise of Pleas of the Crown* (1716-21). และ Michael Foster, *Discourses upon a few Branches of the Crown Law* (1762).

³⁴ ร้อยละ 80 ไม่ได้ถูกดำเนินคดี จากที่ถูกดำเนินคดีเพียงร้อยละ 40 ถูกปล่อยตัว น้อยกว่าร้อยละ 25 ถูกลงโทษ ดู Cressy, *Dangerous Talk: Scandalous, Seditious, and Treasonable Speech in Pre-Modern England*, 16.

³⁵ ต่างจากฝรั่งเศสสมัย *ancien regime* ที่มีผู้ถูกลงโทษจาก *mauvais discours*

หลังเกิดการปฏิวัติขึ้นในฝรั่งเศส มีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลอังกฤษ หลายกลุ่ม ทางรัฐใช้กลไกที่มีอยู่เฝ้าระวังการเคลื่อนไหวทางการเมือง นอกกรัฐสภา ทางกรมคุมคุกและปราบปรามอาชญากรรมด้านการ แสดงออกโดยเฉพาะควบคุมผู้เขียนและผู้พิมพ์ การลงโทษความผิดทาง วาจากิจริงจังและรุนแรงขึ้น ผู้ปราศรัยและแสดงความคิดเห็นในทาง โจมตีรัฐถูกดำเนินคดีมากขึ้น ปี 1793 อังกฤษเข้าร่วมทำสงครามกับ ฝรั่งเศส การเมืองเกิดความตึงเครียดยิ่งขึ้นไปอีก คดีความเรื่องการ แสดงออกทางความคิดและคำพูดปลุกปั่นเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์และ เป็นที่สนใจของสาธารณชน คดีความที่น่าจะจบที่ศาลกลับถูกนำไปเผยแพร่ ออกไปในวงกว้าง ผู้ถูกดำเนินคดีและลงโทษมักถูกนำไปผูกโยงกับ ฝ่ายการเมือง บ่อยครั้งผู้ถูกดำเนินคดีได้รับการยกย่องเป็นวีรบุรุษใน การการเมือง ผู้ถูกลงโทษมีจำนวนมากและมาจากหลากหลายสถานะสังคม เช่น นักกฎหมาย สาธุคุณ คนระดับล่าง คนเหล่านี้ถูกลงโทษสถานหนัก อย่างที่ไม่เคยมีมานาน ตัวอย่างเช่น ในงานศึกษาของจอห์น บาร์เรล (John Barrell) ที่ศึกษาการใช้กฎหมายในกรณีของนายริชาร์ด บราเดอร์ (Richard Brothers) ในปี 1795 ซึ่งเป็นคดีที่ได้รับความสนใจเป็นอย่าง มากในพื้นที่สาธารณะ

ริชาร์ด บราเดอร์ประกาศตนเป็นผู้เผยแพร่ลัทธิใหม่ซึ่งมีผู้คนให้ ความสนใจมาก อ้างว่ามีพลังรักษาโรคและเห็นนิมิต ได้กล่าวถึงนิมิต ถึงการสวรรคตของพระมหากษัตริย์และการสิ้นสุดของราชบัลลังก์

เป็นจำนวนมาก ดู Lisa Jane Graham, *If the King Only Knew: Seditious Speech in the Reign of Louis XV* (Charlottesville; London: University Press of Virginia, 2000).; Arlette Farge, *Subversive Words: Public Opinion in Eighteenth-Century France* (University Park, Pa.: Pennsylvania State University Press, 1995).; G. A. Kelly, "From Lse-Majest to Lse-Nation: Treason in Eighteenth-Century France," *Journal of the History of Ideas* 42, no. 2 (1981).

บราเดอร์จึงถูกดำเนินคดีในข้อหาบฏเนื่องจาก “คิด” หรือ “จินตนาการ” (imagine) ถึงการสวรรคต งานศึกษาของจอห์น บาร์เรล ชี้ให้เห็นถึงความสับสนและขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อพื้นที่ทางภาษาในการตีความกฎหมายลักษณะกบฏดั้งเดิมจากสมัยกษัตริย์เอ็ดเวิร์ดที่ 3 ทำให้เกิดการนิยามการกบฏแบบใหม่ ให้เหมาะสมกับบริบททางการเมือง จากเดิมที่กฎหมายเดิมมุ่งใช้ป้องกันและปราบปรามชนชั้นปกครองต่อการล้มล้างหรือช่วงชิงราชบัลลังก์ มาเป็นเพื่อควบคุมขบวนการทางการเมืองแบบสุดโต่งและป้องกันการกบฏประชาชนตามแบบฝรั่งเศส ทำให้ความหมายของคำ เช่น “imagine” ในตัวกฎหมายกลายเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ทางการเมือง³⁶

ในปีเดียวกับคดียุทธการ บราเดอร์ ได้มีกฎหมายที่ออกมาจัดการความวุ่นวาย โดยเสริมกฎหมายกบฏเก่าให้ครอบคลุมลักษณะกบฏแบบใหม่ ใช้อำนาจ “compass, imagine, invent, devise, or intend” ซึ่งครอบคลุมการกระทำอันโจ่งแจ้ง และข้อเขียน รวมถึงการตีพิมพ์เผยแพร่เนื้อหาที่มารถร้ายต่อราชบัลลังก์ ไปจนถึงการแสดงออกทางวาจา การแสดงออกทางทางความคิดเห็นนี้ไม่เข้าข่ายกบฏ แต่เข้าข่ายความผิด “high misdemeanor” ซึ่งเป็นโทษสถานเบากว่า³⁷ ไม่ได้ทำให้มีผู้ถูกดำเนินคดี

³⁶ Barrell, “Imagining the King’s Death: The Arrest of Richard Brothers,” 18-21.

³⁷ Treasonable and Seditious Practices Act, 36 George III, c. 7, *The Statutes of the Realm*. “...compass, imagine, invent, devise or intend death or destruction, or any bodily harm tending to death or destruction, maim or wounding, imprisonment or restraint, of the Person of our same Sovereign Lord the King, his Heirs and Successors...” ทั้งยังลงโทษผู้เขียนและผู้พิมพ์ “...shall express, utter, or declare, by publishing any Printing or Writing, or by any overt Act or Deed” ส่วนความผิดสถาน “High misdemeanor” ครอบคลุม “...maliciously and

จำนวนมากนัก เพียงแต่เป็นมาตรการในการป้องปรามการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง³⁸

เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 19 ความเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนเข้มข้นและมีพลังมากขึ้น โดยเฉพาะจากภาคแรงงาน เช่น จลาจลลัตไต์ (Luddite) คดีความที่เกี่ยวกับการแสดงออกส่วนใหญ่มาจากการเขียนและการเผยแพร่ทางสิ่งพิมพ์ คดีความด้านวาจามีจำนวนน้อย โดยมากมาจากคำพูดในโรงเหล้าและมักถูกพิพากษาให้พ้นผิด ถึงแม้จะปรากฏคำกล่าวโจมตีองค์พระมหากษัตริย์อย่างรุนแรง การเมาสุรามักเป็นหนึ่งในข้ออ้างที่ช่วยให้จำเลยพ้นผิด หลังจากสงครามกับฝรั่งเศสจบลงและพระเจ้าจอร์จที่ 4 ขึ้นครองราชย์ การปราบปรามการแสดงออกด้านคำพูดเข้มงวดขึ้นอีก รัฐบาลออกกฎหมายกบฏปี 1817 (Treason Act of 1817) ซึ่งมีผลทำให้กฎหมายกบฏปี 1795 ที่กำลังจะหมดภาวะบังคับใช้ลงกลายเป็นกฎหมายถาวร กฎหมายฉบับนี้มุ่งไปที่การเขียน ตีพิมพ์ และปราศรัยชุมนุมเป็นหลัก ทั้งยังครอบคลุมไปถึงการมุ่งร้ายต่อรัฐบาลและรัฐธรรมนูญ โดยไม่ได้เจาะจงกล่าวถึงการแสดงออกทางวาจาในชีวิตประจำวันเลย อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กลับมีน้อยลงมากและผู้ที่ถูกดำเนินคดีมักถูกยกฟ้อง เนื่องจากคณะลูกขุนเห็นว่าการเอาผิดตามกฎหมายกบฏทางวาจานั้น ขัดกับค่านิยมเรื่องเสรีภาพทางการเมืองและการแสดงออกและสิทธิพลเมือง

advisedly, by Writing, Printing, Preaching, or other Speaking, express, publish, utter, or declare, any Words or Sentences to excite or stir up the People to hatred or Contempt of the Person of his Majesty..." ทั้งยังมีกฎหมายควบคุมการชุมนุมทางการเมืองที่ออกในปีเดียวกัน (Seditious Meetings and Assemblies Act, 36 George III. c. 8.)

³⁸ Cressy, *Dangerous Talk: Scandalous, Seditious, and Treasonable Speech in Pre-Modern England*, 250.

ในรัชกาลพระนางเจ้าวิกตอเรีย มีหลักการทั่วไปว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงออกว่าเป็นลักษณะสำคัญของสหราชอาณาจักรที่ควรยกย่องและให้ความสำคัญ มีทัศนะที่เห็นว่าการที่พลเมืองไม่ว่าสถานะใดสามารถพูด เขียนและแสดงออกด้านใดๆ ก็ได้อย่างอิสระ อีกทั้งมีทัศนะว่าเสรีภาพดังกล่าวเป็นตัวบ่งชี้สำคัญของความก้าวหน้าทางการเมืองของอังกฤษที่เหนือกว่าชาติอื่นๆ แม้ว่าจะมีบัญญัติอยู่ในตัวบทกฎหมาย นักกฎหมาย ทนายความ และผู้พิพากษาไม่เห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าไม่ควรจำกัดการแสดงความคิดเห็น หากการแสดงออกนั้นไม่ได้เป็นภัยคุกคามนำไปสู่ความวุ่นวายหรือส่งเสริมให้กระทำความผิดกฎหมาย หากมีการชุมนุมเพื่อวิจารณ์หรือโจมตี รัฐบาลจะจัดการโดยใช้กฎหมายควบคุมการชุมนุมและการก่อความไม่สงบ แทนที่จะใช้กฎหมายควบคุมการแสดงความคิดเห็น³⁹

8. สรุป

การวิจารณ์สถาบันพระมหากษัตริย์นั้นสัมพันธ์กับความเป็นสมัยใหม่ในทางการเมืองในหลายด้าน ทั้งในแง่ของเนื้อหาและรูปแบบในการแสดงออก รวมถึงการใช้กลไกรัฐในทางกฎหมายและตุลาการจากความพยายามในการสถาปนารัฐแบบสมบูรณาญาสิทธิราชในช่วงเวลาการปฏิรูปศาสนา กฎหมายกบฏจากสมัยกลางจึงถูกปรับแต่งให้ครอบคลุมการแสดงออกทางวาจา อีกทั้งหลักคำสอนคริสต์ศาสนาถูกนำมาสนับสนุนควบคู่ไปกับกลไกรัฐแบบใหม่ ช่วงเวลาดังกล่าวเห็นได้ถึงความไม่สอดคล้องกันของวัฒนธรรมการเมืองในระดับบนและระดับล่าง

³⁹ Cressy, *Dangerous Talk: Scandalous, Seditious, and Treasonable Speech in Pre-Modern England*, 256.

กล่าวคือการตัดสินใจด้านการเมืองเกิดขึ้นในพื้นที่ปิดท่ามกลางชนชั้นปกครองโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่องค์พระมหากษัตริย์ ขณะที่ความสนใจเรื่องความเป็นไปทางการเมืองแพร่หลายไปสู่สามัญชนในวงกว้างและลงสู่ระดับล่าง อีกทั้งนโยบายทางด้านศาสนา เศรษฐกิจ และการทูต รวมถึงการทำสงครามกับฝ่ายคาทอลิก ส่งผลต่อชีวิตสามัญชนในทุกระดับ

เนื่องจากสังคมยุคต้นสมัยใหม่ยังคงมีการปิดกั้นทางการเมืองสูง ประเด็นคำพุดวิจารณ์องค์พระมหากษัตริย์จึงแทบไม่มีการวิจารณ์ในระดับนโยบาย หากแต่วางอยู่บนคติตามคริสต์ศาสนาว่าด้วยความชอบธรรม ในช่วงก่อนปฏิรูปศาสนา ต้นรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 พระองค์มีความสัมพันธ์ที่ดีกับโรม อุดมคติของพระราชตามราชสมญา “ราชาผู้ที่ดีงามตนเป็นคริสต์ศาสนิกชนที่สุด” (*Rex Christianissimus*) ที่ยกให้กับกษัตริย์ฝรั่งเศสเกือบถูกถอดจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 12 มาให้พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ในยุคต้นสมัยใหม่นี้ เมื่อใดก็ตามที่มีทัศนคติกล่าวถึงการขาดความชอบธรรมของพระมหากษัตริย์ไม่ว่าพระองค์ใดก็ตาม เนื้อหาของอาชญากรรมทางวาจาที่พบมากที่สุดคือ คำพุดยั่วว่าลือว่า กษัตริย์พระองค์ก่อนที่ถูกชิงบัลลังก์ยังทรงมีพระชนม์อยู่และจะหวนคืนบัลลังก์ หรือคำทำนายว่าจะมีกษัตริย์พระองค์ใหม่ที่ชอบธรรมกว่าขึ้นครองราชย์ คำพุดดังกล่าวเข้าข่าย “compass or imagine the death of our lord the king” เนื่องจากสามารถตีความให้เป็นการกบฏโดยอนุমান (constructive treason) อีกทั้งเนื้อหาเรื่องความชอบธรรม เช่น คำกล่าวหาว่าพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบันเป็นบุตรีหรือมีส่วนในการลอบปลงพระชนม์กษัตริย์พระองค์ก่อน แม้ไม่ได้วิจารณ์เรื่องนโยบายหรือการบริหารบ้านเมืองโดยตรง แต่ประเด็นศีลธรรมส่วนพระองค์ โดยเฉพาะในเรื่องประเวณี กลับเป็นประเด็นใหญ่ตั้งแต่พระเจ้าเฮนรีเป็นต้นมา

ประเด็นที่มีพลังทางการเมืองและถูกนำมาพูดคุยมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมส่วนบุคคล โดยเฉพาะเรื่องส่วนตัวในแง่ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและพฤติกรรมทางเพศ ประเด็นเรื่องครอบครัวจะถูกใช้เป็นการวิจารณ์ถึงความชอบธรรมและอุดมคติของการปกครองระบอบกษัตริย์มาหลายยุคหลายสมัย ประเด็นเรื่องเพศเองก็เกี่ยวเนื่องกับการสืบสันตติวงศ์หรือมีนัยยะถึงศักยภาพในการสร้างเสถียรภาพให้กับรัฐ การที่สตรีครองบัลลังก์เป็นเรื่องละเอียดอ่อนซึ่งยังคงขัดกับจารีตทำให้มีคำวิจารณ์มากเป็นพิเศษ แนวคิดที่ว่าด้วยกษัตริย์สองร่าง (the king's two bodies) ตามที่เอิร์นสต์ คานโตโรวิช⁴⁰ ได้เสนอไว้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระวรกายของกษัตริย์กับกายของรัฐได้เป็นอย่างดี⁴⁰ กอสชิปและชาวลิธัวเนียด้วยเรื่องด้วยเรื่องส่วนตัวและครอบครัวในทางศีลธรรมจึงไม่อาจแยกขาดได้กับพระองค์ในฐานะผู้ครองแผ่นดินและรัฐ ลักษณะสำคัญของเนื้อหาการวิจารณ์มักเชื่อมโยงกับประเด็นเรื่องความชอบธรรมและความมั่นคง ปรากฏการณ์การวิจารณ์องค์พระมหากษัตริย์จึงเป็นสาระสำคัญในการทำทำความเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองได้

เนื่องจากวาทกถาพิงราชบัลลังก์ในหมู่สามัญชนที่วางอยู่บนวัฒนธรรมมุขปาฐะมีพลวัตและความลื่นไหลสูง ทั้งในแง่ของการแพร่กระจาย ภาษา และความหมาย จึงทำให้มีการปรับเปลี่ยนกฎหมายปราบปรามอาชญากรรมทางวาจาอยู่ตลอดเพื่อให้ตอบสนองและสามารถเอาผิดอาชญากรรมทางวาจาที่มีความไหลลื่นสูงนี้ได้ อีกทั้งทัศนคติต่อการแสดงออกทางวาจาพิงองค์พระมหากษัตริย์ในช่วงเวลา 3 ศตวรรษก็มีความเปลี่ยนแปลงสูงเช่นกัน จึงอาจกล่าวได้ว่า

⁴⁰ Ernst Hartwig Kantorowicz, *The King's Two Bodies: A Study in Mediaeval Political Theology* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1957).

ปรากฏการณ์วิจารณ์องค์พระมหากษัตริย์ในยุคต้นสมัยใหม่เป็นสิ่งที่ขัด
พัฒนาการทางการเมืองได้เป็นอย่างดี น่าสังเกตด้วยว่าระบบและ
สถาบันทางตุลาการยังคงเปิดให้ความหมายของการกบฏและปลุกปั่น
ถูกตีความให้ครอบคลุมการแสดงออกทางวาจาในหลายๆ บริบท

แนวคิดที่ว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงออกที่เริ่มเป็นข้อเรียกร้องใน
ปาเลียมেন্টในช่วงศตวรรษที่ 17 ค่อยๆ กลายเป็นสิทธิพื้นฐาน แม้ว่า
กฎหมายความผิดทางวาจายังคงมีอยู่ในศตวรรษที่ 18 แต่การเอาผิด
กลับลดน้อยลงเมื่อใดก็ตามที่คดีความขึ้นไปถึงระดับปาเลียมেন্ট แม้ว่า
ตัวกฎหมายกบฏและปลุกปั่นยังมีอยู่ แต่สิ่งที่ทำให้กฎหมายนี้ไม่ถูก
บังคับใช้คือทัศนคติเรื่องเสรีภาพในการแสดงออก แม้ว่ากฎหมายเอาผิด
อาชญากรรมทางวาจายังมีอยู่ การดำเนินคดีเอาผิดกลับลดลงและการ
ลงโทษก็ไม่รุนแรง เนื่องจากความคิดเห็นสาธารณะและเจ้าหน้าที่
ตุลาการในระดับต่างๆ เห็นความสำคัญของสิทธิดังกล่าว อีกทั้งการ
ดำเนินการเอาผิดตามกฎหมายก็เป็นที่สนใจของสื่อสิ่งพิมพ์และ
สาธารณชนดังตัวอย่างในหลายกรณี เจ้าหน้าที่ตุลาการและนัก
กฎหมายจึงค่อนข้างเห็นพ้องไปในทิศทางเดียวกันว่าการเอาผิดจึงจะ
นำมาซึ่งผลในแง่ลบต่อราชบัลลังก์เอง แม้กฎหมายกบฏปี 1352 ยังคง
ผลบังคับอยู่ แต่การบังคับใช้ก็ไม่เข้มงวดนักเนื่องจากศาลและบุคลากร
ในระบบยุติธรรมเห็นว่าเป็นกฎหมายที่ล้าหลังและขัดกับค่านิยมเรื่อง
เสรีภาพของการแสดงออก และขัดกับทัศนะต่อระบอบการเมืองของตน
ว่ามีความก้าวหน้า ทำให้กฎหมายกบฏถูกตีความว่าไม่ครอบคลุมการ
แสดงออกทางวาจา หลังการปฏิวัติในฝรั่งเศส การคุกคามราชบัลลังก์
เข้มข้นขึ้น กฎหมายป้องปรามกบฏทางการเมืองแสดงออกมีความละเอียด
และเจาะจงขึ้น การบังคับใช้และการตุลาการกลับเคร่งครัดน้อยลงสลับ
ทางกัน เหตุผลสำคัญอาจเป็นเพราะการแบ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติ

บริหาร และตุลาการในอังกฤษมีลักษณะซ้อนทับกันสูงหากเปรียบกับระบบการเมืองสมัยใหม่ในที่อื่นๆ สิ่งนี้เองทำให้อิทธิพลทางความคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพที่มาจากรัฐสภา ส่งอิทธิพลต่อฝ่ายตุลาการได้โดยง่าย

นอกจากปรากฏการณ์ดังกล่าวจะมีความสำคัญในการศึกษายุโรปต้นสมัยใหม่ ในบริบทของระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญยุคใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างราชบัลลังก์กับประชาชน ยังคงเป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นการเมืองในหลายๆ มิติออกมาได้ ทั้งในแนวคิดว่าด้วยองค์อธิปัตย์ พระราชอำนาจ รวมถึงบทบาทและหน้าที่ที่กษัตริย์และประชาชนพึงมีต่อกัน เมื่อมีวิกฤติทางการเมือง นิยามเหล่านี้ถูกทบทวนและตั้งคำถามจากหลายฝ่าย เรื่องส่วนพระองค์จึงถูกดึงขึ้นมาเป็นที่สนใจทั้งแง่บวกและแง่ลบ และถูกนำขึ้นมาพูดคุยบนพื้นที่สาธารณะ ทั้งยังเป็นการตั้งคำถามถึงความเป็น “สาธารณะ” ถึงความเป็นส่วนพระองค์ในการบริหารบ้านเมือง ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการปะทะกันระหว่างกรอบความคิดแบบสมบูรณาญาสิทธิราชที่ให้ความสำคัญกับ “ความเร้นลับ” ของอำนาจและข้อมูล กับความจำเป็นที่ต้องเปิดเผยต่อสาธารณะ กอสนธิปและข่าวลือเป็นปรากฏการณ์ที่อาจเป็นกุญแจที่สำคัญในการทำความเข้าใจการปะทะกันดังกล่าว เนื่องจากความสนใจในเรื่อง “ส่วนพระองค์” ยังเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญในการศึกษาวัฒนธรรมการเมืองอยู่เสมอ

บรรณานุกรม

- Barrell, John. "Imagining the King's Death: The Arrest of Richard Brothers." *History Workshop*, no. 37 (1994): 1-32.
- Barrell, John. *Imagining the King's Death: Figurative Treason, Fantasies of Regicide 1793-1796*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- Bellamy, John Gilbert. *The Law of Treason in England in the Later Middle Ages*. London: Cambridge University Press, 1970.
- Cowan, Brian William. *The Social Life of Coffee: The Emergence of the British Coffeehouse*. New Haven: Yale University Press, 2005.
- Cressy, David. *Dangerous Talk: Scandalous, Seditious, and Treasonable Speech in Pre-Modern England*. Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Farge, Arlette. *Subversive Words: Public Opinion in Eighteenth-Century France*. Pennsylvania.: Pennsylvania State University Press, 1995.
- Fox, Adam. "Rumour, News and Popular Political Opinion in Elizabethan and Early Stuart England." *The Historical Journal* 40, no. 3 (1997): 597-620.
- Graham, Lisa Jane. *If the King Only Knew: Seditious Speech in the Reign of Louis XV*. Charlottesville: University Press of Virginia, 2000.

- Howell, Thomas Bayly. *A Complete Collection of State Trials and Proceedings for High Treason and Other Crimes and Misdemeanors from the Earliest Period to the Year 1783*. Vol. 3. London: T.C. Hansard, 1816.
- Israel, Jonathan I. *Radical Enlightenment: Philosophy and the Making of Modernity 1650-1750*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Kantorowicz, Ernst Hartwig. *The King's Two Bodies: A Study in Mediaeval Political Theology*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1957.
- Kelly, G. A. "From Lse-Majest to Lse-Nation: Treason in Eighteenth-Century France." *Journal of the History of Ideas* 42, no. 2 (1981): 269-286.
- Lodge, Eleanor Constance, and Gladys Amy Thornton. *English Constitutional Documents 1307-1485*. [S.l.]: C.U.P., 1935.
- O'Callaghan, Patrick. *Renning Privacy in Tort Law*. Heidelberg: Springer, 2012.
- Pincus, Steve. "Coffee Politicians Does Create": Coffeehouses and Restoration Political Culture." *The Journal of Modern History* 67, no. 4 (1995): 807-834.
- Rezneck, Samuel. "Constructive Treason by Words in the Fifteenth Century." *The American Historical Review* 33, no. 3 (1928): 544-552.
- Shagan, Ethan H. "Rumours and Popular Politics in the Reign of Henry VIII." In *The Politics of the Excluded, C.1500-1850*, edited by Tim Harris, ix, 295. Basingstoke England: Palgrave, 2001.

Shuger, Debora K. *Censorship and Cultural Sensibility: The Regulation of Language in Tudor-Stuart England*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2006.

The Statutes of the Realm. London: G. Eyre and A. Strahan, printers to the King, 1810-28.

Thornley, Isobel D. "Treason by Words in the Fifteenth Century." *The English Historical Review* 32, no. 128 (1917): 556-561.

